

Dukkeprojektet i Grønland

Evaluering af brugen af babysimulatorer i seksualundervisningen i den grønlandske folkeskole

Maja Christiansen
Naja Carina Steenholdt
Ingelise Olesen
Christine Ingemann
Astrid Beck
Christina Viskum Lytken Larsen

Dukkeprojektet i Grønland

Evaluering af brugen af babysimulatorer i seksualundervisningen i den grønlandske folkeskole

Maja Christiansen, Naja Carina Steenholdt, Ingelise Olesen, Christine Ingemann, Astrid Beck,
Christina Viskum Lytken Larsen

Internt review: Marie Broholm-Jørgensen

Grønlandsk oversættelse: Else Jensen

Copyright © 2023

Statens Institut for Folkesundhed, SDU

Uddrag, herunder figurer og tabeller, er tilladt mod tydelig kildegengivelse.

Elektronisk udgave: ISBN 978-87-7899-606-0

Statens Institut for Folkesundhed

Stuðiestræde 6

1455 København K

www.sdu.dk/sif

Rapporten kan downloades fra www.sdu/sif

Forord

Hermed præsenteres resultaterne af den evaluering af Dukkeprojektet, som Center for Folkesundhed i Grønland har gennemført for Paarisa ved Socialstyrelsen i Grønland i løbet af 2021. Dukkeprojektet er navnet på en forebyggende indsats målrettet de ældste elever i folkeskolen, hvor der ved hjælp af computerstyrede babysimulatorer undervises i, hvad det vil sige at blive forældre og tage vare på et spædbarn. Undervisningsforløbet er en del af folkeskolernes seksualundervisning.

Evalueringen består af en systematisk gennemgang af relevante rapporter og notater omhandlende arbejdet med Dukkeprojektet. Hertil er der foretaget en interviewundersøgelse med de undervisere, som varetager indsatsen i praksis i klasselokalet samt enkelte elever og forældre. Derudover er der foretaget et litteraturstudie, der har kortlagt den videnskabelige evidens vedrørende brugen af babysimulatorer som forebyggende tiltag nationalt såvel som internationalt. Evalueringen præsenterer til sidst en række anbefalinger til det videre arbejde med Dukkeprojektet, som er udformet på baggrund af en helhedsvurdering og analyse af det indsamlede materiale.

Evalueringsrapporten er et vigtigt bidrag til Paarisas arbejde i forhold til at sikre kontinuerlig dokumentation og opfølgning på det forebyggende arbejde inden for seksuel sundhed. Overordnet set viser rapporten, at Dukkeprojektet opfattes som et brugbart redskab i seksualundervisningen. Evalueringen peger endvidere på, at indsatsen kan styrkes gennem bedre koordinering og opfølgning. Dette med henblik på at sikre implementering af Dukkeprojektet i hele landet fremadrettet samt behovet for at sikre kontinuerlig opdatering af viden og kompetencer i forhold til at varetage indsatsen i praksis.

En stor tak til alle, der har deltaget i og bidraget til undersøgelsen. Vi håber, at rapporten kan være et konstruktivt bidrag til det fortsatte arbejde med forebyggende og sundhedsfremmende tiltag målrettet seksuel sundhed.

God læsning,

Morten Hulvej Rod
Direktør

Christina Viskum Lytken Larsen
Forskningsleder

Indhold

Sammenfatning	5
1. Baggrund om seksuel sundhed.....	7
1.1 Om Dukkeprojektet	7
1.2 Videnskabelige erfaringer med brugen af babysimulatorer	9
2. Metode, teori og analyse.....	10
2.1 Metode.....	10
2.2 Teoretisk forståelsesramme	14
2.3 Analyse.....	16
3. Organisering og levering af Dukkeprojektet	18
3.1 Udbredelsen af Dukkeprojektet	18
4. Undervisernes erfaringer med Dukkeprojektet.....	20
4.1 Oplæring, kommunikation og tilrettelæggelse	26
5. Elever og forældres oplevelser af deltagelse i Dukkeprojektet	31
5.1 Elevernes oplevelser.....	31
5.2 Forældrenes holdninger.....	34
5.3 Perspektivering til kulturelle aspekter af familieskab.....	36
6. Konklusion.....	38
7. anbefalinger	40
7.1 Anbefalinger til organiseringen af Dukke- projektet.....	40
7.2 Anbefalinger til undervisningsmaterialet i Dukkeprojektet	41
Referenceliste.....	43
Bilag.....	44
<i>Litteraturgennemgang: Effekten af babysimulatorer i seksual- og familieundervisning .....</i>	<i>44</i>

Sammenfatning

Læseguide

Nærværende evaluering er delt op i syv kapitler, som overordnet set kan inddeles i følgende sammenfattende kategorier:

- I. Baggrund og metode (kap. 1-2)
- II. Resultater (kap. 3-5)
- III. Konklusion og anbefalinger (kap. 6-7)
- IV. Litteraturstudie (bilag)

Sidstnævnte er vedlagt som bilag til evalueringen og er dels medtaget som baggrundsmateriale for at give læseren et overblik over de vigtigste litteraturstudier og deres fund. I det følgende præsenteres indledningsvis en kort sammenfatning af de væsentligste pointer og fund i evalueringen.

Baggrund og litteraturgennemgang

Dukkeprojektet er en undervisningsindsats, som involverer en simulering af forældreskabsoplevelsen ved at bruge en computerstyret spædbarnsdukke. Undervisningen skal give eleverne en realistisk forståelse af den livsomvæltende begivenhed, det er at blive forældre til et spædbarn.

Dukkeprojektet i Grønland har kørt siden 2009 med henblik på at forebygge omsorgssvigt, nedbringe antallet af aborter og antallet af smittede med seksuelt overførte sygdomme samt forebygge ufrivillige graviditeter blandt teenagere.

Gennemgang af den videnskabelige litteratur viser, at babysimulatorer er et effektivt redskab til at give unge et realistisk billede af, hvad det vil sige at blive forældre, hvilke daglige arbejdsopgaver det kræver, og hvordan det har indflydelse på de unges liv, hvis de fik et barn. Litteraturen viser også, at undervisningen med babysimulatorer ikke ændrer de unges adfærd i forbindelse med brug af prævention og seksualliv. Derudover kan der være forskellige barrierer for, om man bruger prævention.

Interviews med underviserne

Dukkeprojektet i Grønland blev opstartet i 2009, men der har været udbredt mangel på oplæring og opfølgning for underviserne. Det betyder, at undervisningen varierer en del i forhold til, hvordan og hvad der undervises i. Underviserne angiver, at selvom de har positive oplevelser med Dukkeprojektet som et pædagogisk redskab, er der behov for i undervisningen at have en særlig opmærksomhed omkring de elever, der har været udsat for omsorgssvigt og

krænkelser. Det at underviserne sidder alene, uden opfølgning, og med forskellige faglige baggrunde, betyder, at det ikke er alle, der er indforstået med, hvad de skal være opmærksomme på i undervisningen, samt hvad deres handlemuligheder er.

Derudover kan underviserne sidde med uforløste spørgsmål og ubearbejdede oplevelser. Underviserne mangler løbende nyt materiale i forbindelse med Dukkeprojektet, særligt om undervisningens indhold, nye pædagogiske redskaber, samt videoer der fanger elevernes opmærksomhed, og som eleverne kan relatere sig til. Der er meget variation i, hvordan oplæringen har fundet sted. Nogle er lært op, da projektet startede, mens andre har lært sig selv op. Ifølge underviserne er det et omfattende arbejde at organisere og klargøre dukkerne og udstyret. Her efterspørges der hjælp fra medarbejdere (som ikke underviser), således at underviserne får mere tid til arbejdet med børnene. Underviserne oplyser, at der mangler kulturelle perspektiver i undervisningen, for at det giver mening i et grønlandsk perspektiv. Det forebyggende arbejde, som det ser ud lige nu, fokuserer på individets ansvar, hvor elever får en større mængde information over de dage, undervisningen kører, og der er derefter en forventning om, at de unge skal kunne varetage deres egen seksuelle sundhed. Der findes meget begrænset opdateret information på grønlandsk på de sociale medier og online forums, og underviserne angiver endvidere, at arbejdet også skal finde sted i disse fora, hvis indsatsen skal lykkes. Der er mangel på information om forskellige seksualiteter og præventionsformer, hvor kun de heteroseksuelle perspektiver indgår.

Interviews med elever og forældre

Unge i Grønland, der har modtaget undervisning med Dukkeprojektet, kan tydeligt beskrive, hvad der har været hårdt, som f.eks. det at vågne midt om natten, når barnet græder, samt det at tage i skole, efter man har været oppe om natten. Eleverne fortæller, at de troede, de vidste hvad det vil sige at være forældre, men har opdaget, at det var hårdere end forventet. Eleverne har været glade for at prøve at passe en spædbarnssimulator, og at det har fået dem til at udsætte deres ønske om at få børn til efter endt uddannelse. Det er begrænset, hvad de unge fortæller om, når der spørges ind til, hvad de har fået ud af undervisningen angående prævention. De unge ønsker forskellige muligheder for at få fat på prævention. De unge kan slet ikke, eller kun i meget begrænset omfang, genfortælle om den del af undervisningen, der har handlet om følelser, det at få kærester og personlige grænser.

Forældre, hvis barn/børn har modtaget undervisning med Dukkeprojektet, fortæller, at de synes, Dukkeprojektet er en god måde at undervise de unge, i hvad det vil sige at blive forældre. Forældrene fortæller, at de ikke bliver inddraget i undervisningen, og at der er begrænsninger på, hvor meget de kan inddrages, hvis man vælger at inddrage dem. Forældrene fortæller endvidere, at det er forskelligt og begrænset, hvor meget de som forældre kan snakke med deres teenagere om seksualitet. Forældrene fortæller, at teenagere bliver påvirket af mange forskellige faktorer som musikere og kendte personligheder, og at man i højere grad bør anvende de sociale medier som led i det forebyggende og sundhedsfremmende arbejde. Derudover pointerer forældrene, at der mangler information på grønlandsk, idet der er mange unge, der kun taler det grønlandske sprog.

1. Baggrund

Naalakkersuisut lancerede i 2020 Handleplan mod omsorgssvigt af børn, Inuuneritta III (det grønlandske folkesundhedsprogram) og Naalakkersuisuts familiepolitik. Tilsammen udgør de aktuelt rammen omkring et omfattende tværsektorielt samarbejde med fokus på det gode børneliv. Dukkeprojektet har kørt under både Inuuneritta I og II (de grønlandske folkesundhedsprogrammer) med henblik på at give folkeskoleelever viden om prævention, abort, seksuelt overførte sygdomme og seksuel sundhed.

For at kunne vurdere den fortsatte relevans af denne indsats i lyset af de aktuelle strategier og politikker på området, er denne evaluering gennemført af Center for Folkesundhed i Grønland på vegne af Socialstyrelsen i Grønland.

1.1 Om Dukkeprojektet

Som led i seksualundervisningen i ældste-trinnet i en række grønlandske folkeskoler får eleverne mulighed for at deltage i Dukkeprojektet. Dukkeprojektet blev introduceret i 2009 og sigter efter at give de unge afgangsklasseelever viden og handlekompetencer i forhold til bl.a. prævention, abort, seksuelt overførte sygdomme, personlige grænser. Dukkeprojektet spænder normalt over tre dage, hvor eleverne får udleveret en computerstyret babysimulator, der opfører sig som et rigtigt spædbarn i hele undervisningstiden. Dukken græder på tilfældige tidspunkter og stopper først, når den unge drager fysisk omsorg for dukken, ved f.eks. at trøste dukken, made den eller skifte ble på dukken. Den fysiske omsorg og den samlede tid, som dukken græder, registreres som data i en computer i dukken. Efter forløbet kan den registrerede data trækkes ud som en score eller en procent, som markerer, hvor godt eleven har klaret udfordringen med dukken, og eleverne fortæller om de udfordringer, de har haft med at passe dukken.

Sideløbende med, at eleven skal passe dukken, modtager eleven seksual- og familieundervisning om forskellige aspekter af forældreskab, seksuel sundhed, herunder prævention, sygdomme, seksuelt samvær og følelsesliv. Undervisningen skal således bidrage til, at de unge styrker deres personlige dømmekraft samt udvikler et meningsfuldt, givende og ansvarligt seksualliv. Undervisningsmaterialet bygger på metoder og materiale fra Sex og Samfund.

Undervisningsforløbet varierer i længde. Mange af stederne afholdes undervisningen over tre dage, men i nogle af bygderne afholdes undervisningen over en weekend af transportmæssige årsager. I disse bygder får de lov til at passe barnet i et døgn, hvilket kan have en anderledes virkning.

Om undervisningen

Undervisningen i forbindelse med Dukkeprojektet er tematisk inddelt, illustreret på Figur 1.

Figur 1 Undervisnings temaer

Undervisningen introducerer emner, der kan være både nye og komplicerede at tale om for de unge. Til emnerne indgår blandt andet økonomi, prævention, sygdomme, hjernens udvikling, parforhold, seksualitet, følelseslivet, personlige grænser. Eleverne modtager derfor en større mængde kompleks viden, hvor noget ofte er tabuiseret, og som de skal lære at forholde sig til og håndtere. Emnerne udfoldes løbende i undervisningen, som normalvis foregår over tre dage. Samtidigt skal eleverne passe dukken døgnet rundt. Dette er en anderledes krævende proces sammenlignet med andre undervisningsformer, idet de unge f.eks. bliver vækket om natten af babysimulatoren.

Efter et endt undervisningsforløb er det hensigten, at de unge er bedre klædt på til at tage individuelle sunde valg og tage ansvar for dem selv. Det betyder, at de unge efterfølgende selv skal op-søge kontakt til forskellige instanser, som for eksempel sygehuset, for at hente prævention eller information. Ansvar ligger hos den individuelle, men visse studier viser, at der kan være forskellige barrierer i de strukturelle samfundsforhold, som kan optræde som hindring for, at man faktisk tager handling for sit eget helbred. Et grønlandsk studie viser, at det at tage ned og hente prævention i det lokale sygehus, hvor mange kan se én, i en by hvor mange kender hinanden, er for grænseoverskridende for de unge. Selvom deres holdning og viden har ændret sig, så er der strukturelle forhold, der kan hindre en reel adfærdændring (Wistoft & Stovgaard, 2013).

1.2 Videnskabelige erfaringer med brugen af babysimulatorer

For at opnå en større evidensbaseret viden om praksis og erfaring med at inddrage babysimulatorer i undervisning er der gennemført et litteraturstudie af publikationer, der vurderes at have relevans for Dukkeprojektet i Grønland. Litteraturstudiet omfatter 16 publikationer, der fra forskellige videnskabelige tilgange diskuterer effekten af og erfaringerne med at bruge computerstyrede babysimulatorer i undervisning i enten de større klasser i folkeskolen eller på gymnasieniveau i Grønland samt på highschool niveau i udlandet. Litteraturstudiet er dokumenteret og vedlagt som bilag til nærværende rapport.

Konklusioner fra litteraturgennemgangen

Litteraturstudiet peger på, at en computerstyret babysimulator er et effektivt pædagogisk redskab til at få de unge til at reflektere dybere over det at blive forældre til et spædbarn. Hovedparten af litteraturen peger også på, at undervisningen får de fleste elever til at ville udsætte ønsket om at få barn. Et af studierne viser, at de unge kan huske meget af undervisningen, selv efter der er gået måneder eller år efter endt undervisning. Et andet studie påpeger, at selvom de unge reflekterer over, hvordan deres fremtid vil blive påvirket, hvis de bliver forældre i en tidlig alder, så er en ændret holdning ikke ensbetydende med ændret adfærd. Der kan opstå forskellige barrierer for, hvorvidt man vælger at tage sunde seksuelle valg. Her peges der på, at indsatsen skal suppleres med andre interventioner, for dels at lære hvad det vil sige at tage sunde seksuelle valg, dels for at fremme brugen af prævention, og for at de unge lærer at tage ansvar for egen seksuel sundhed. Studierne viser endvidere, at de unge efterlyser mere viden om prævention, intime relationer og samvær, men at der er begrænset viden om undervisningens effekt hos drenge.

Det fremgår af litteraturstudiet, at det har en betydning at forholde sig til den lokale kultur for at forstå, hvordan de unge lærer bedst. I de grønlandske studier er konklusionerne helt overordnet, at undervisningstilgangen skal være dialogbaseret og inddragende. Her er der især lagt vægt på, at seksuel sundhed ikke præsenteres som et skræmmebillede, da det får de unge til at søge væk fra undervisningen, blive kedede af det eller i værste fald stoppe interaktionen mellem underviser og elever.

Hovedparten af publikationerne diskuterer effekten af brugen af babysimulatorer i undervisningen, hvor der især er lagt væk på, om der sker en reel adfærdsændring hos de unge efter undervisningsforløbet. Nogle studier havde kontrolgrupper, hvor der var en gruppe, der modtog seksualundervisning med babysimulatoren, og en gruppe, der modtog seksualundervisning uden simulatordukken. Adfærdsændringen er blandt andet målt på, hvor mange af deltagerne, der efter en år-række har været uønsket gravide, fået aborter eller er blevet smittet med seksuelt overførte sygdomme. Her er det især interessant, at i studierne med kontrolgrupper blev der generelt konstateret større viden omkring sex og holdninger til uønsket graviditet blandt dem, der blev undervist med simulatordukken i forhold til kontrolgruppen. Enkelte studier både med og uden kontrolgrupper fandt kun minimale effekter af undervisningen.

2. Metode, teori og analyse

2.1 Metode

Formål

Evalueringen har til formål at afdække den aktuelle organisering og oplevede virkning af Dukkeprojektet i Grønland. På baggrund af både kvalitative og kvantitative data undersøges fremmende og hæmmende faktorer for den fortsatte implementering af Dukkeprojektet. Dette sammenholdes med de fagprofessionelles oplevelse af projektets styrker og muligheder samt en overordnet analyse af betydningen af indsatsen for målgruppen. Der er gennemført en individuel interviewundersøgelse med fagprofessionelle, der arbejder med Dukkeprojektet, samt med enkelte elever, der har modtaget undervisning i Dukkeprojektet og disses forældre.

Det kvalitative forskningsinterview giver mulighed for at få adgang til og muligheder for at beskrive menneskers daglige oplevelser af deres verden (Kvale og Brinkman 2009). I denne evaluering har den kvalitative interviewteknik til formål at opnå en forståelse af informantens personlige oplevelse med Dukkeprojektet samt med mere generelle aspekter af egen seksuelle sundhed. Interviews er udført ved hjælp af en interviewguide, der har fokus på bestemte emner, der er afstemt med undersøgelsestemaet, som f.eks. undervisningens indhold og kontinuerlighed.

Interviews

Der er gennemført i alt 20 individuelle semistrukturerede interviews, som er fordelt som følger:

Undervisere	• 14 individuelle interviews med undervisere
Elever	• 3 individuelle interviews med elever, der har modtaget undervisning i Dukkeprojektet
Forældre	• 3 individuelle interviews med forældre, hvis barn har modtaget undervisning i Dukkeprojektet

Undervisere

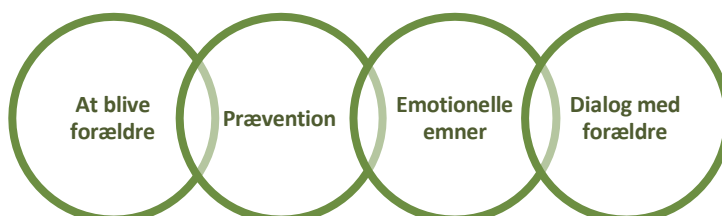
De 14 undervisere i undersøgelsen blev rekrutteret via Paarisa ved Socialstyrelsen, som har kontakten til alle undervisere i landet. Underviserne modtog hver et deltagerinformationsbrev, hvori undersøgelsens karakter og formål fremgik. I deltagerinformationsbrevet fremgik det yderligere, at deltagelse foregik på frivillig basis, og at man ved tilmelding gav samtykke til at deltage anonymt i undersøgelsen.

I forløbet med Dukkeprojektet indgår der flere mål og aktiviteter, som kræver forskellige kompetencer af den enkelte underviser. Undervisningens målgruppe fordrer ligeledes pædagogiske kompetencer. Af det udleverede materiale fra Paarisa fremgår det, at Dukkeprojektet er en bibeskæftigelse for underviserne. Alle undervisere er vant til at arbejde med børn og unge, og de fleste har arbejdet inden for området i mange år og har erfaring med at skabe god kontakt til de unge. Nogle arbejder f.eks. som skolelærere, som kontorassistenter, mens andre arbejder i sundhedsvæsenet. For at opnå et helhedsbillede af undervisernes situation blev underviserne spurgt ind til deres hovedbeskæftigelse, deres erfaringer generelt samt deres erfaringer med at undervise i Dukkeprojektet. I Dukkeprojektet er det udelukkende kvinder, der er undervisere.

Elever og forældre

Den primære målgruppe for interviews med elever og forældre var de elever, der har modtaget undervisning i Dukkeprojektet i folkeskolens afgangsklasser på 9. og 10. klassetrin, samt deres forældre. Elever og forældre er rekrutteret via underviserne. Dette er foregået ved, at elever har fået et informationsbrev og deltagerinformation med hjem fra skole. I materialet efterlystes frivillig deltagelse i undersøgelse om Dukkeprojektet. Særskilte samtykkeerklæringer med elevers og forældres underskrift er indhentet for eleverne, idet de alle var under 15 år på tidspunktet for interviewet. Samtykke for forældrene blev givet som ved underviserne, her fremgik det af deltagerinformationen, at man ved tilmelding afgav samtykke til at deltage i undersøgelsen anonymt.

Der er gennemført tre individuelle interviews med unge, der har modtaget undervisning af Dukkeprojektet i Grønland. Alle i interviewene bor uden for Nuuk, og alle taler udelukkende grønlandsk. Alle deltagere var piger, da det har ikke været muligt at rekruttere drenge til undersøgelsen, som baserer sig på frivillig deltagelse. To drenge meldte sig til, men valgte at springe fra, da der blev ringet op til dem. Formålet med interviewene var at undersøge læringsudbyttet fra undervisningen ud fra følgende emner, der indgår i undervisningen:

Forældre er ofte dem, der er tættest på deres børn, og dermed bærer de på en central viden i forhold til adfærd, og hvad der påvirker dem. På denne baggrund er der valgt at udføre interviews

med forældre, hvis børn har deltaget i Dukkeprojektet. Der er foretaget tre individuelle interviews med forældre der bor uden for Nuuk, og som primært taler grønlandsk. Alle, der har meldt sig til at indgå i interviewene, er kvinder, hvorfor der mangler et fædre-perspektiv i evalueringen.

Fortrolighed

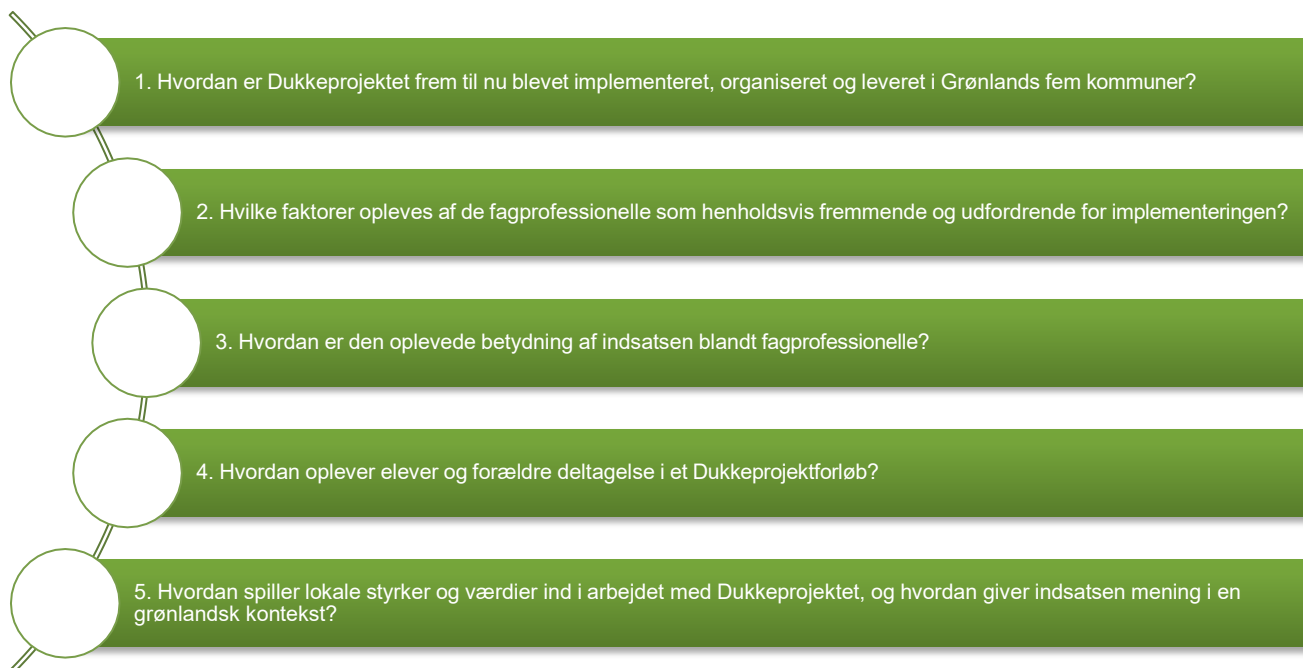
Deltagernes fortrolighed er vigtig for både deltagerne selv og kvaliteten af undersøgelsen. For at sikre at den enkelte ikke kan genkendes, vil deltagerne derfor udelukkende blive beskrevet som undervisere, elever og forældre eller deltagere. Dette betyder, at det ikke angives, hvor i landet informanten befinder sig.

Sprog og oversættelse

Alle deltagere har fået muligheden for at blive interviewet på dansk eller grønlandsk. Hovedparten af interviewene foregik på grønlandsk. Alle interviews er transskriberet, og de grønlandske er oversat til dansk, det meste i redigeret form. Da det grønlandske og danske sprog er meget forskelligt fra hinanden, kan det ikke undgås, at der forekommer en vis fortolkning i oversættelsen fra grønlandsk til dansk. Derfor er det redaktionelt først og fremmest prioriteret, at der ikke går betydning tabt i oversættelsen, og at der i videst mulige omfang er oversat så direkte, som det er muligt.

Evalueringsspørgsmål

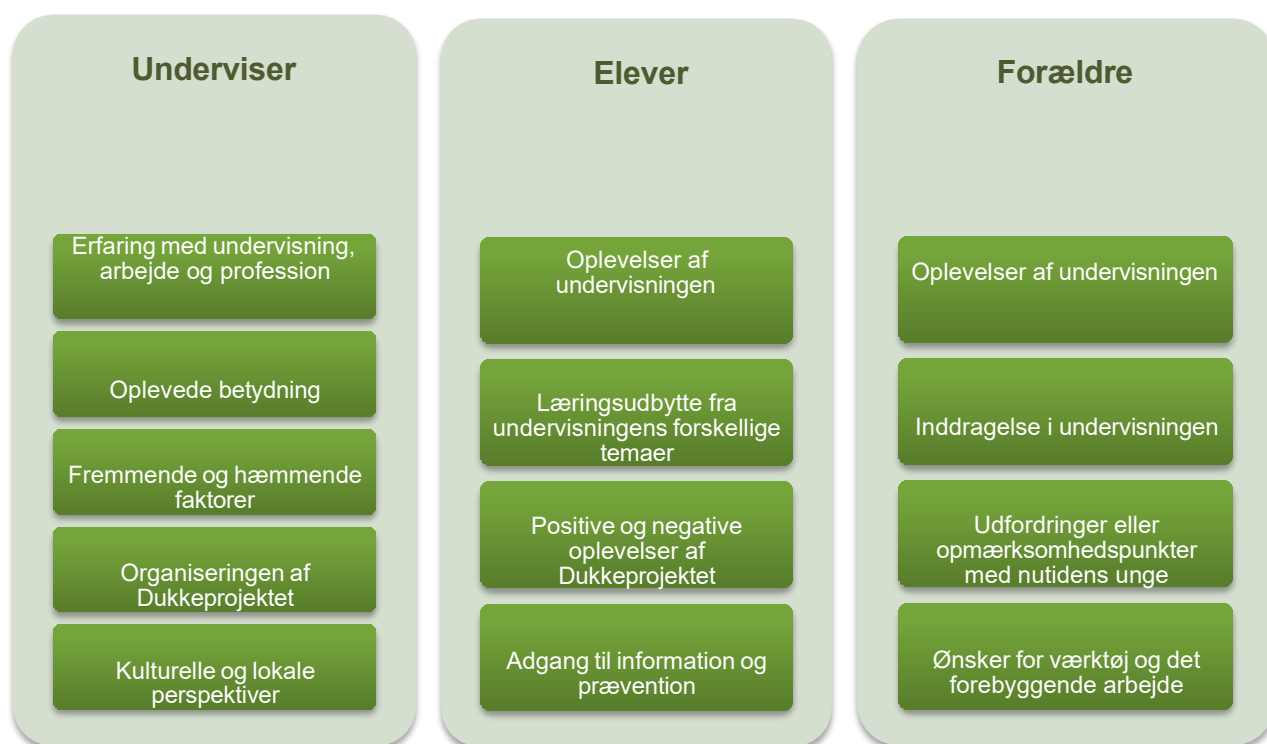
Helt overordnet er formålet med evalueringen at danne baggrund for at træffe beslutninger fremadrettet vedrørende organisering og implementering af den eksisterende indsats og områder, som skal justeres eller forbedres. Undersøgelsen tager udgangspunkt i fem evalueringsspørgsmål, der er defineret i samarbejde mellem Center for Folkesundhed i Grønland og Paarisa på baggrund af den eksisterende viden og baggrundsnotater på området. Evalueringen har fokus på at besvare følgende spørgsmål:

-
1. Hvordan er Dukkeprojektet frem til nu blevet implementeret, organiseret og leveret i Grønlands fem kommuner?
  2. Hvilke faktorer opleves af de fagprofessionelle som henholdsvis fremmede og udfordrende for implementeringen?
  3. Hvordan er den oplevede betydning af indsatsen blandt fagprofessionelle?
  4. Hvordan oplever elever og forældre deltagelse i et Dukkeprojektforløb?
  5. Hvordan spiller lokale styrker og værdier ind i arbejdet med Dukkeprojektet, og hvordan giver indsatsen mening i en grønlandsk kontekst?

Det første evalueringsspørgsmål er undersøgt i en kobling mellem notater og opgørelser fra Paarisa, der varetager den nationale koordinering af indsatsen, samt igennem interviews med de fagprofessionelle, som varetager undervisningen i de enkelte byer og bygder. Evalueringsspørgsmål 2-4 er ligeledes undersøgt igennem interviews med de fagprofessionelle, som varetager undervisningen, og evalueringsspørgsmål 4 og 5 blev undersøgt igennem interviews med elever og forældre.

Interviewundersøgelsens temaer

Med afsæt i undersøgelsens evalueringsspørgsmål blev der udviklet en semistruktureret interviewguide. Emnerne, der er indgået i de semistruktureret interviews, er delt op efter målgruppe som vist nedenstående opstilling.

2.2 Teoretisk forståelsesramme

Sundhedsopfattelser i undersøgelsen

I en undersøgelse af en forebyggende indsats med et sundhedsfagligt såvel som et socialfagligt indhold samt blik for kulturel relevans er det væsentligt at inddrage viden om, hvilke determinanter der har betydning for sundhed og trivsel i en grønlandsk kontekst.

Kultur handler om værdier, normer og traditioner. Om de forhold, der gør os til dem, vi er. Kulturen ligger også i sproget, fordi vores værdier og identitet hænger sammen med vores sprog (Wistoft, 2009). Det er gennem sproget, vi deler vores traditioner, viden og livsverden. I Grønland tales både kalaallisut (grønlandsk) og dansk, men kalaallisut er hovedsproget. Menneskers livssyn og forståelse af verden er tæt relateret til sprog og kultur og derved også værdier (Kvale og Brinkmann, 2009).

Det grønlandske ord for sundhed, peqqinneq, refererer til, at noget er på rette plads. Værdier er kulturelt bestemte opfattelser af, hvad der er værdifuldt og ønskværdigt, og hvad der ikke er. Værdier er ofte knyttet til den filosofi, der præger kulturforståelse og identitet. Begrebet peqqinneq indebærer en holistisk forståelse af sundhed, hvor værdier som for eksempel tilbageholdenhed, ære, styrke, respekt og det at acceptere menneskets magtesløshed over for det, der er større, for eksempel Sila (vejret) og Pinngortitaaq (naturen), stadig den dag i dag er kerneværdier i den grønlandske kultur (Wistoft, 2013; Wistoft, 2009).

Figur 2 illustrerer væsentlige kulturelle og sociale determinanter for sundhed og trivsel i Grønland med udgangspunkt i begrebet peqqinneq/det grønlandske sundhedsbegreb. Figuren er udviklet af Center for Folkesundhed i Grønland på baggrund af såvel kvantitativ som kvalitativ forskning i dialog med borgere, beslutningstagere, fagprofessionelle og andre aktører gennem mere end 30 år.

Figur 2 Determinanter for sundhed og trivsel i Grønland. Udviklet af Center for Folkesundhed i Grønland.

Genetik, biologi, levevilkår, uddannelse og indkomst er alle meget vigtige faktorer for menneskers sundhed. Men det er lige så vigtigt at se på sundhed i et bredere perspektiv. Det grønlandske ord for sundhed refererer også til værdier som fællesskaber, familie, overlevering af viden, naturen og erfaringer. Sundhedsbegrebet er således anderledes end i en vestlig kontekst, hvor man i højere grad taler om "sundhed kontra sygdom". Det er derfor vigtigt, at sundhed ses i denne kulturelle kontekst. Sundhed skal således tage udgangspunkt i borgernes værdier og styrker samt i de lokale styrker og udfordringer.

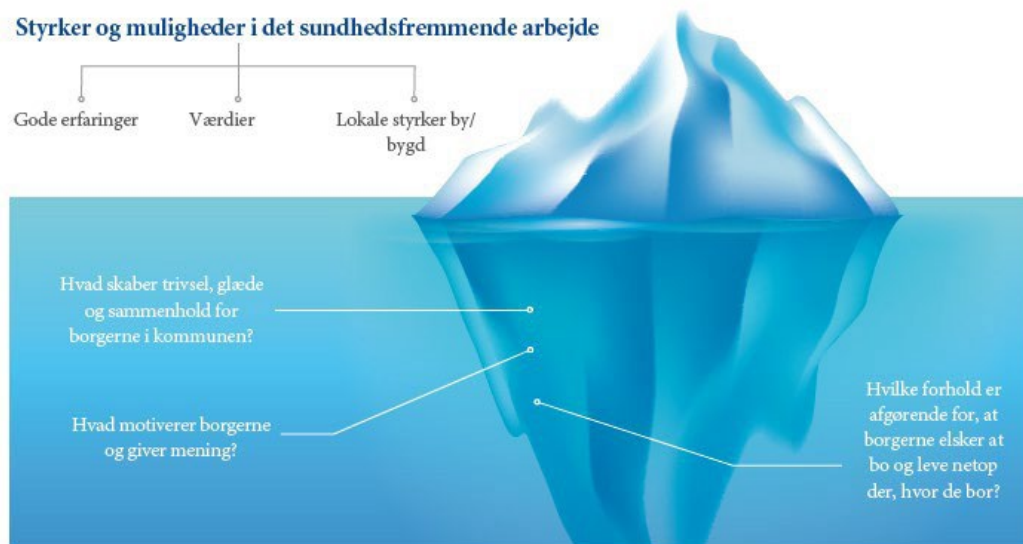
Figuren indgår som teoretisk ramme for vores forståelse af sundhed og trivsel, kulturel relevans og særligt lokale styrker og værdier og har dermed guidet analyserne i evalueringen.

Fokus på styrker og sundhedsfremmende faktorer

Gennem en lang årrække har der i sundhedsforskningen i Grønland og generelt i Arktis været fokus på de store udfordringer, som mange oprindelige folk står overfor. Dette har ført til mismod og en følelse af afmagt, når der skulle iværksættes sundhedsfremmende og forebyggende tiltag. Gennem de seneste år har der dog været en øget bevidsthed om og en bevægelse henimod i højere grad at forsøge at afdække forhold, der kan fremme sundhed og trivsel med udgangspunkt i lokal kapacitet, viden og værdier, frem for udelukkende at afdække og fokusere på risikofaktorer og negative sundhedsindikatorer (Cueva et al., 2021).

Isbjergmetoden er gengivet i figur 3 nedenfor. Figuren illustrerer, at metoden fordrer, at vi interesserer os for de faktorer, der ligger under overfladen, og som vi typisk overser, hvis vi kun måler og undersøger velkendte risikofaktorer som for eksempel dødsårsager eller forekomsten af sygdom. Under overfladen finder vi netop de styrker og helt grundlæggende værdier, som skaber trivsel og

meningsfulde fællesskaber i arktiske lokalsamfund, og som man i Grønland har til fælles med mange andre arktiske folk. Disse omfatter blandt andet naturen, nære relationer/familien, ydmyghed, venlighed, spiritualitet, sprog med flere (Healey Akearok et al., 2019).

Figur 3 Styrker og muligheder i det sundhedsfremmende arbejde. Modereret og oversat fra Cueva et.al. 2021

Isbjergmetoden er et forsøg på at konkretisere dette paradigmeskift ved at udfordre den epidemiologiske forskning til at udvikle og undersøge indikatorer og determinanter, der fremmer sundhed og trivsel blandt arktiske oprindelige folk. Sådanne indikatorer er for eksempel de determinanter, som indgår i figuren "vores sundhed" beskrevet ovenfor, der kun i begrænset omfang er undersøgt og inddraget i den eksisterende epidemiologiske forskning.

Vigtigheden heraf er blandt andet blevet pointeret af Mulvad og Aagaard, der argumenterer for, at indsatser målrettet børn og familier i højere grad skal understøtte og styrke lokalsamfundet og familien som enhed fremfor at tilbyde behandling, og at man i langt højere grad skal trække på de ressourcer, som findes i lokalsamfundene (Mulvad og Aagaard, 2020). Dette er også grundlaget for et større forskningssamarbejde i det internationale tidsskrift The Lancet, der i 2020 nedsatte en kommission med fokus på sundhed og trivsel i Arktis (Adams og Dorough, 2022).

2.3 Analyse

Kontekst- og dokumentanalyse

Af det indsamlede materiale udleveret fra Paarisa er der foretaget en kontekst- og dokumentanalyse. Det udleverede materiale omfatter primært afrapporteringer, notater om den praktiske organisering af undervisningen i de enkelte steder samt forskellige evalueringsskemaer, som de enkelte undervisere har udfyldt efter afsluttet undervisning. Af disse skemaer fremgår det eksempelvis hvilken skole der er tale om, og hvor mange der har deltaget, og om der har været deltagere fra

specialklasser, men der er også spørgeskemaer om holdninger til f.eks. det at få børn, som er givet både før og efter undervisningen. Herudover er der indsamlet sekundær data i form af eksisterende litteratur med relevans for undersøgelsen, og der er foretaget et litteraturstudie, der tjener som baggrundsinformation til undersøgelsen.

Selvom det er lykkedes at tilvejebringe en større mængde data på området, både ved hjælp fra Paarisa og ved egen søgning, så har det ikke været muligt at danne et fuldt overblik over alle aktiviteter og forhold, der vedrører Dukkeprojektet. Det kan f.eks. dreje sig om undervisningen i byggerne eller information om holdninger fra forældre. Det betyder, at det, i evalueringssøjemed, ikke er nok at analysere den statistiske udvikling af prævalensen for teenagegraviditeter, aborter og infektionssygdomme siden projektets start, men at det også er nødvendigt at interviewe de mennesker, der til dagligt berører Dukkeprojektet i Grønland.

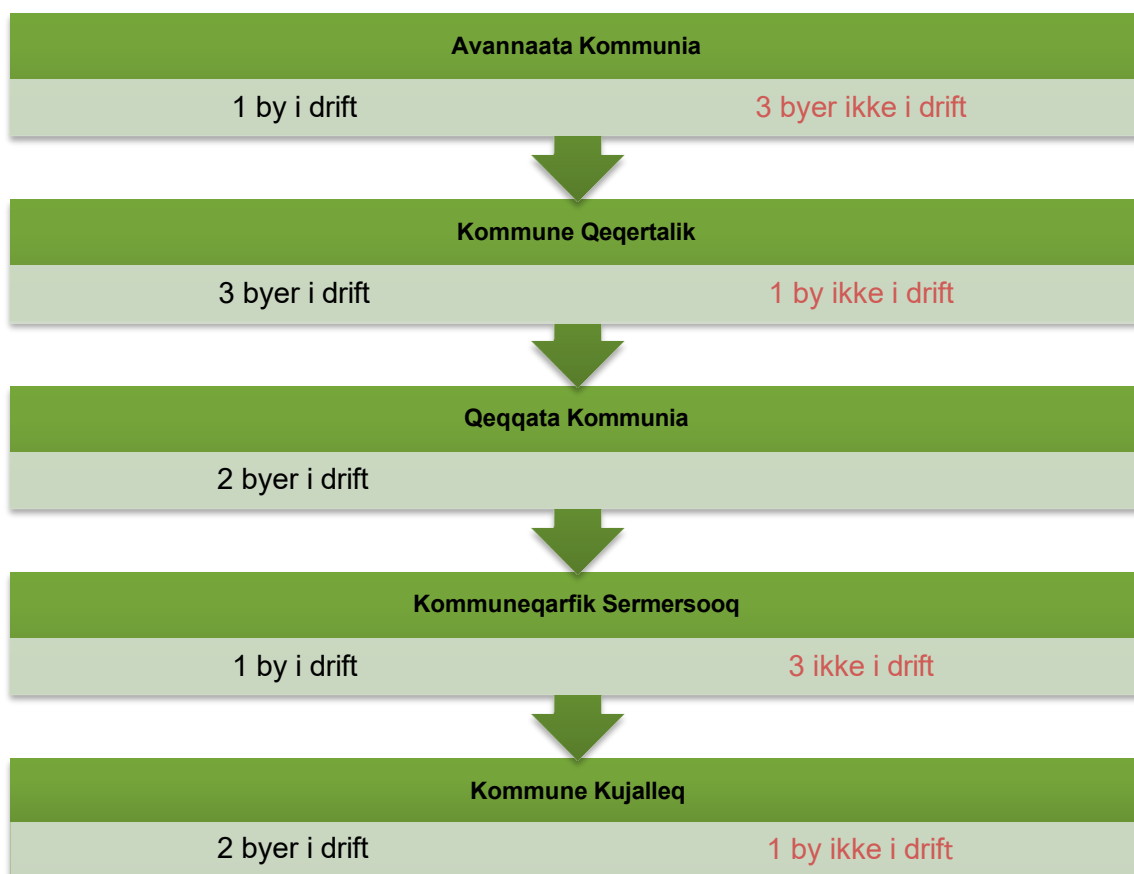
Primære data

Til undersøgelsen er der indsamlet primære data ved 20 individuelle semistrukturerede interviews. Interviewene varede mellem 15-60 minutter og er blevet håndteret i softwareprogrammet NVivo 12.0. Med NVivo-programmet er det muligt at håndtere kvalitative undersøgelser systematisk, og interviewene er således kodet og tematiseret i henhold til evalueringsspørgsmålenes temaer.

3. Organisering og levering af Dukkeprojektet

3.1 Udbredelsen af Dukkeprojektet

Information om, hvor projektet har været i drift, er formidlet gennem Paarisa. Af tabellen forneden fremgår det, hvor Dukkeprojektet er implementeret i 2021.

Figur 4 Udbredelse af Dukkeprojektet i Grønland 2021

Undervisningsformen er ikke ens over hele landet. Det varierer meget, hvor der nogle steder er fast undervisning, angives det andre steder, at der er undervisning hvert andet år, mens der flere steder slet ikke foregår undervisning. Status på implementeringen i 2021 er, at Dukkeprojektet gennemføres hvert år i to af de større byer i Kommune Kujalleq, i Nuuk i Kommuneqarfik Sermersooq samt i de større byer i Kommune Qeqertalik. Projektet mangler således helt at blive implementeret i Østgrønland samt i større grad i Avanaata Kommunia. Som Figur 4 viser, gennemføres

Dukkeprojektet alene i byer på trods af, at der er enkelte bygder med udskolingsklasser. Af interviewene fremgår det, at der har været enkelte steder, hvor Dukkeprojektet har været gennemført i bygder, men det har ikke været muligt at danne et overblik over i hvilke bygder, Dukkeprojektet har været gennemført. Ifølge underviserne foregik undervisningen i bygderne kun på én eller to dage. Her giver underviserne udtryk for, at eleverne i disse tilfælde risikerede kun at opleve det positive i at passe en dukke, idet de skulle passe dukken i relativt kort tid i weekenden, hvor de havde fri for hverdagens pligter. Det kan derfor rejse spørgsmål om, hvorvidt indsatsen kan evalueres på lige fod med indsatsen i byerne.

4. Undervisernes erfaringer med Dukkeprojektet

Alle undervisere, der har undervist i Dukkeprojektet, har gennem interviews fortalt, hvad de oplever, når de unge deltager i Dukkeprojektet. Underviserne fortæller, at Dukkeprojektet giver de unge et indblik i, hvordan det er at få et spædbarn ind i sit liv, hvad det kræver at være forældre, og hvilke konsekvenser det kan få for deres hverdagsliv at blive forældre.

"Og det, jeg ser som noget positivt, er at eleven får lov til at mærke noget fysisk, noget håndgribeligt. Og så får de et ønske om, at det først er senere, at de skal have børn. Det synes jeg der ligger noget positivt i. For eksempel, der er altid én i klassen, der ønsker at få børn i en tidlig alder. Til sidst i undervisningen siger de så typisk "Nej, jeg vil ikke have børn", det hører man. Så der er nogle gode ting i det."

Underviser 3

Underviserne fortæller yderligere, at de oplever, at eleverne synes, at det er sjovt at deltage. Når der spørges ind til dette perspektiv, fortæller underviserne videre, at det ikke er ensbetydende med, at indsatsens effekt er modsatrettet, og at der dermed bliver flere, som ønsker at blive teenager-forældre.

Af interviewene fremgår det, at underviserne overordnet set har positive erfaringer med undervisningen. De oplever, at Dukkeprojektet er et bedre redskab end andre måder at give information på, da de unge oplever praktisk og fysisk, hvad det kræver. De fleste undervisere fortæller også, at de mener, at projektet fortsat er en aktuell relevant indsats i Grønland, fordi underviserne, som også arbejder med børn og unge til dagligt, ser, at indsatsen er med til at forebygge og indvirke på nogle af områderne:

"Det tror jeg også med Dukkeprojektet, at det er med til at få tallet ned hos de unge, der bliver gravide, der bliver færre. Vi prøver selvfølgelig at forklare, at 'det er din krop, og du skal bestemme, om du vil have et barn nu'. Nogle enkelte får derfor aborter."

Underviser 10

Dog fortæller underviserne også, at undervisningen om seksuel sundhed er et meget komplekst område, og at de unge kan være påvirkede af mange forskellige faktorer, som der skal tages højde for i det forebyggende arbejde. Ønsket om at få børn, læren om sin krop og personlige grænser, tilgængelige præventionsformer samt den unges omgivelser er blandt de perspektiver, der bliver

nævnt, som kan have en betydning for den unges adfærd i forhold til at beskytte sig selv. Underviserne mener derfor, at det er nødvendigt at gribe forebyggelsesindsatsen an på flere forskellige måder, da målgruppen for Dukkeprojektet ikke er homogen.

Undervisningsmaterialet

Selvom nogle af underviserne prøver at få nye aktiviteter eller pædagogiske metoder ind i undervisningen, så opleves materialet generelt at være forældet af underviserne. Eksempelvis er undervisningsmaterialet angående økonomi ikke opdateret på priser på f.eks. barnevogne og andet udstyr, man bruger under graviditeten. Underviserne fortæller, at det kan få den konsekvens, at de unge finder undervisningen kedelig og har svært ved at finde aktiviteterne interessante.

Interviewer: "Har I selv valgt, hvad I gerne vil bruge i jeres undervisning med Dukkeprojektet?"

Underviser 3: "Nej, det er det, vores leder har givet til os. Vores leder sagde, at hvis der ikke er kommet ændringer, kan vi ikke selv lave om på det. Fra de øverste, fra Paarisa altså. Det er det, vi bruger. Og vi kan godt se, at det er gammelt, f.eks. nu er tremmesenge, barnevogne dyrere end før, materialet følger ikke med tiden. Men vi prøver at fremhæve, at det er endnu dyrere nu."

Ifølge underviserne mangler undervisningen også bredde i forhold til at tilbyde nuanceret undervisning. Der undervises i præventionsformer såsom f.eks. p-piller og Implanon, og derudover leges der kondomstafet, hvor de unge får mulighed for at mærke, hvad kondomet er, for at aftabusere det, der kan være grænseoverskridende. Underviserne fortæller, at det er en god pædagogisk idé, men at det kunne hjælpe på de unges opmærksomhed, hvis der f.eks. var kondomer i forskellige farver og med smag. Andre angiver, at der mangler opdatering i eventuelle nye præventionsformer, og at der tages ikke hensyn til andre former for seksualitet end den heterogene seksualitet.

Underviser 11: "Efter de har leget lidt, så viser vi en lille film i forhold til det at have samleje. Filmen er meget gammel. Den er fra 80'erne."

Underviser 5:

"For at gøre det mere spændende, så plejer jeg selv at tage nogle kondomer med, nogle med farver, med tyggegummismag, med banansmag, med chokoladesmag, kondomer med rille. De kondomer fra sundhedsvæsenet, i gåseøjne "de er kedelige". Jeg tager forskelligt med for at vise, at kondomer også kan være spændende. Så siger jeg til dem, at de her de kan fås, men dem skal man købe, men at man godt kan finde dem."

Interviewer: "Hvad siger børnene?"

Underviser 5: "De plejer at være meget interesserede, dem med smag, med duft af tyggegummi. Nogle gange åbner vi dem og lader dem gå rundt. Få dem til at lugte tyggegummismagen, vise farverne. De plejer at være meget meget interesserede i sådan

nogle.”

Som tidligere nævnt er undervisningspraksis meget forskellig fra sted til sted. I det standardiserede undervisningsmateriale er scoring et led i undervisningen. Her er hensigten, at den enkelte elev får point alt efter, hvor opmærksom eleven har været på dukkens behov, og at den samlede slutscore fortæller, hvor godt eleven har klaret sig med at passe dukken som helhed. Visse steder er de holdt helt op med at lave disse scoringer, da det i tidligere evalueringer fremgår, at denne del af undervisningen kunne give eleverne en negativ opfattelse af sig selv. En underviser forklarer:

”Før i tiden, så fik de score for, altså hvor godt de havde passet barnet, og sådan noget. Det har vi fravalgt her. Vi har valgt ikke at informere dem om, hvor mange procent de har fået... fordi det er ikke nogen konkurrence om, hvem der er bedst, men også fordi vi er lidt bange for den effekt, det kan have at fortælle dem deres score. Hvis nu man har fået en meget høj score, så kan vi være bekymret for, at de så tænker, så er jeg klar til at blive forældre nu, og modsat, så har vi også været bange for, at hvis de har fået en lav score, at de så har følt, at de aldrig nogensinde vil kunne blive en god forælder. Og derfor har vi bare valgt, at det gør vi ikke.”

Underviser 1

Ønsker om at udvikle undervisningen og materialet

Underviserne mener alle, at de enkelte temaer i Dukkeprojektet er relevante emner for de unge. Men underviserne fortæller også, at de mange temaer betyder, at man ikke kommer i dybden af emnerne:

”Inden for de der tre dage, tirsdag, onsdag og torsdag, de indeholder rigtig meget. Man tænker, bare man lige kunne tage en ekstra dag. Det vil også være godt, men det vil nok også være for hårdt for eleverne.”

Underviser 6

”Så den næste dag kommer de i skole klokken 8, nogle forsinkede, nogle meget trætte.”

Underviser 3

Flere undervisere foreslår på denne baggrund at omstrukturere undervisningen for at sikre, at undervisningen bliver effektiv og hensigtsmæssig i forhold til elevernes træthed og undervisningsparathed:

”Man kunne også prøve at have de mere praktiske dage for sig, og hvor man lige har en dag med noget uddybende, og så efter de havde passet dukken, så kunne de komme tilbage til klassen. Og når man har kørt projektet, så kunne man tage det op igen efter noget tid. Fordi når de har modtaget al den information, så bliver de konfronteret med - 'Hvad tænker I? Hvad føler I?' Så jeg tænker at have evalueringen med. Det ser nemlig ikke ud til, at det er nok med undervisningen”

Underviser 11

Underviserne fortæller, at selvom undervisningen med Dukkeprojektet er et brugbart redskab, så mangler der andre tiltag for at nå de unge, særligt uden for skolen. Underviserne giver udtryk for, at det forebyggende og seksuel sundhedsfremmende arbejde i højere grad skal foregå i de virtuelle rum, som de unge befinder sig i nu til dags. Ved siden af hverdagen i hjemmet, i skolen og med vennerne bruger de unge i stigende grad deres tid på sociale medier. Sociale medier er dynamiske og trendsættende platforme, og de unge bliver i høj grad påvirket af, hvad der flourer og går viralt. Ifølge deltagerne er de sociale medier også et rum, man med fordel kan bruge til oplysning og information.

” Det er vigtigt, at materialer og viden om prævention følger med tiden... Jeg har noget meget gammelt materiale, og de har ikke noget her i sygehuset.. Vi mangler at forny det... At tilpasse undervisningen til nutidens teknologi, det mangler vi.”

Underviser 13

” Man kunne eventuelt lave en lille video, der kører de små film, man hurtig lige kan se (red. reels på sociale medier). De unge bruger jo rigtig meget Facebook nu. Informatio- nen skal være kort, men som giver refleksioner på den måde. Hvis det blev til noget, kunne det måske hjælpe.”

Underviser 9

Undervisernes motivation og oplevelse af relevans

Af interviewene fremgår det, at underviserne foretager små lokale justeringer for at prøve at gøre undervisningen mere tidssvarende. Nogle prøver sig frem for at gøre undervisningen mere spændende for de unge.

Interviewer: *Hvor får I ideer fra?*

Underviser 8: *Vi plejer selv at lede, hvor vi selvfølgelig kigger i "Sex og Samfund" (red. fagligt tidsskrift).*

Interviewer: *Hvis der sker ændringer, hvem sørger så for, at I bliver informeret og hvordan?*

Underviser 12: *Vi har selv lavet et program, det er næsten lig det materiale, vi fik, da det startede, men vi har selv lavet det lidt om.”*

Efter endt forløb angiver underviserne, at det kan være svært at få en fornemmelse for, hvad der sker lokalt, og hvilken effekt og betydning projektet har haft. De fleste undervisere, der har kørt med projektet over flere år, fortæller, at de begynder at mangle motivation og lyst til at fortsætte med arbejdet. Dels fordi man har mange opgaver ved siden af, dels fordi det har kørt, uden at man får tilbagemelding om, hvorvidt Dukkeprojektet fungerer efter hensigten. Underviserne ønsker kontinuerlig feedback og kontinuerlig støtte til nye pædagogiske redskaber til undervisningen.

”Og frem til i dag, vi har jo gjort det siden 2013, så forestiller jeg mig... hvordan kan vi gøre det anderledes, hvad kan vi dog gøre? Fordi vi kører det bare på en måde om og om igen, og der er så mange, der har kønssygdomme i dag, og i 2020 var der 3-4 unge, der fik børn, selvom de ellers havde fået undervisning i Dukkeprojektet. Så tænker man, hvor er det nået til, virker det dog ikke? Fordi vi kører det her hvert år, og samtidigt så kommer tallet ikke ned på aborter og kønssygdomme, og så tænker man, hvis det ikke virker, hvorfor så overhovedet undervise?”

Underviser 12

Mødet med de sårbare og traumeramte unge

Sårbare unge er et emne, der optager underviserne meget, og som det fremgår af følgende udsagn, skaber det usikkerhed, når de f.eks. støder på unge, der har været udsat for seksuelle overgreb.

”Der er flere elever i undervisningen, der har været udsat for seksuelt overgreb, det kan være følsomt, hvis man ikke lige har været opmærksom på det, hvordan det kan have betydning for eleven? Nogle kan blive lukkede. Det er lidt ’farligt’, fordi når vi skal undervise, så ved vi ikke, hvem der har været udsat for det. Og man tænker, gad vide, hvordan de har det, dem der har været udsat for det. Fordi nogle gange, når vi underviser i kønssygdomme, så viser vi billeder af, hvor det rammer på kønsdele. Alt det kommer man til at tænke på.”

Underviser 10

Den følsomme dimension af undervisningen betyder, at det bliver ekstra vigtigt at få samlet underviserne på en systematisk måde og udarbejde fælles retningslinjer. Både fordi underviserne har vidt forskellige baggrunde og derfor vidt forskellige grundlag for, om de kan identificere de udsatte unge og samtidigt handle hensynsfuldt derefter.

”Det er f.eks. lidt farligt det omkring seksuel sundhed, bare at tage det op omkring at have et sundt forhold. Selvfølgelig er det et emne der også skal tages op, så hører jeg nogle gange – ’Jeg har set min mor blive tæsket af min stedfar’ eller ’Jeg kender en, der er blevet seksuelt krænket’, selvom man gerne vil snakke om de positive ting, så kan der komme hårde emner op. Derfor ser jeg en form for retningslinjer som en nødvendighed.”

Underviser 11

Der er blandt underviserne stor opmærksomhed på og anerkendelse af, at der er børn og unge, der er omsorgssvigtede eller har været udsat for overgreb. Men det kan være svært at håndtere mødet med disse, hvis den enkelte underviser ikke har de professionelle forudsætninger for det.

Tilgængelighed

I Grønland er det nødvendigt også at være opmærksom på, at det ikke er alle unge, der kan flere sprog som dansk og engelsk. Hvis man skal møde de unge, hvor de befinder sig, så er det nødvendigt med tilgængelig information på det sprog, de taler. Af dokumentanalysen fremgår det, at der findes begrænset information på grønlandsk omkring de emner, Dukkeprojektet beskæftiger sig med. Der er en kortfattet online brochure omkring kønssygdomme udarbejdet i 2016, som ifølge underviserne ikke er let tilgængelig. Heri står der afgrænset information om seksualitet, skrevet til voksne, og som refererer til WHO's definitioner. Der er ligeledes et lille skriv om gratis kondomer i Grønland, men derudover er der ingen information at hente for de unge. Dette gælder også information omkring prævention, om kroppen, seksualitet og lignende for de høre- og synshandicappede samt børn og unge med læseudfordringer. Der er således begrænsede muligheder for de unge grønlandsktalende og for de unge med læse-/skrivevanskeligheder for at få information om de emner og perspektiver, som Dukkeprojektet beskæftiger sig med.

Forældreinddragelse i undervisningen

Ifølge underviserne er forældrenes rolle i forhold til de unges løbende læring angående seksuel sundhed og familieskab en vigtig ressource. Den måde, forældrene bliver inddraget i undervisningen, varierer dog meget. Nogle sender et informationsbrev, hvor der kan opstå tvivl om, hvorvidt det når frem til deres forældre eller bliver læst. Andre har taget initiativ til at indkalde forældrene til en snak. Nogle undervisere er opmærksomme på, at unges seksualvaner konstant er i udvikling, som forældrene ikke altid kan følge med i, og på den baggrund gives der til nogle forældre små lektioner i seksualundervisning. Derudover er nogle undervisere opmærksomme på, at seksuallivet kan være svært at starte en god dialog op omkring med de unge, og derfor gives der værktøjer til forældrene, som de kan have gavn af i samtaler med deres børn om seksuel sundhed.

"Forældrene, nogle af dem har vi tabt, de er nødt til at følge med i, hvad der sker i nutiden. Hvordan er det undervisningen kører nu, hvad er der af prævention, og hvis de får informationen, så vil de gerne være med til at løfte det. Så målet i undervisningen er, at forældrene altid skal med."

Underviser 5

"Forældrene får information. Vi plejer at komme ud med informationer til eleverne, og der har vi også kontakt med lærerne. Men jeg har aldrig set en eneste forælder i forbindelse med undervisningen, kun f.eks. udenfor, når vi ser dem i byen, så ser de ud til at gøre det selvstændigt. Men der er enkelte, der har fået moderen til at passe dukken, hvor hun ikke selv gad. Men under undervisningen er der aldrig nogen, der henvender sig."

Underviser 12

Nogle undervisere inddrager ikke forældrene, ikke fordi de ikke ønsker, men fordi de ikke har fået den del med i oplæringen, og da det ikke står klart i indsatsen. Nogle undervisere har også mange andre opgaver ved siden af, der kan gøre det svært for dem at lave løbende ændringer og justeringer.

”Da jeg undersøgte det sidste gang, så har forældrene åbenbart været med tidligere, men da vi blev oplært af vores leder, var de ikke med. Tidligere har de mødtes med dem.”

Underviser 3

Alle underviserne mener, at fordi forældrene er tættest på deres børn, har de den bedste forudsætning for at starte en god dialog op, f.eks. om det at få børn og seksualitet. Fra starten af indsatsen har det også været et mål at inddrage forældrene på visse områder, men da der ikke gennemføres fælles opfølgninger på indsatsen, sker dette ikke systematisk, og det bliver derfor personafhængigt, hvorvidt forældrene inddrages og i hvilket omfang.

”Og så plejer vi faktisk at lade forældrene sidde i grupper, hvor de kan snakke med hinanden om, hvordan de bedst muligt indgår i dialog om prævention med deres børn. Fordi det kan være enormt svært, når man pludseligt får voksne børn og skal tage den snak. Så kan de bruge hinanden som sparingspartnere – ’Hvad er jeres erfaring?’ ’Hvad gør I?’ Og det plejer de faktisk at give udtryk for, at de får rigtig meget ud af, at de også får lov til at få noget ud af projektet.”

Underviser 10

De undervisere, der har erfaring med at inddrage forældrene, har kun positive erfaringer med det. De fortæller eksempelvis, at det at få forældrene til at mødes, hvor de får mulighed for at snakke åbent om udfordringer, kan være en lettelse for forældrene. Det giver nogle redskaber til f.eks. enlige forældre, der har behov for at få snakket med andre forældre om emnet.

4.1 Oplæring, kommunikation og tilrettelæggelse

Det følgende omhandler undervisernes oplevelser af organiseringen og den praktiske tilrettelæggelse af undervisningen.

Oplæring af underviserne

I interviewene blev der spurgt ind til, hvordan og hvornår den enkelte underviser er blevet lært op i at undervise i projektet, og hvad det har betydet for undervisningsforløbet. Underviserne fortæller, at det er meget forskelligt, hvordan man bliver oplært i Dukkeprojektet de enkelte steder:

”Vi har bare overtaget det, og vi har gjort os klar ved at lede på internettet, og i starten var det selvfølgelig spændende, hvordan vores undervisning ville foregå, men vi følger bare guiden.”

Underviser 10

"Dengang observerede vi bare undervisere i Dukkeprojektet."

Underviser 2

Mange af underviserne har ikke modtaget oplæring i Dukkeprojektet og prøver sig frem ved at læse manualen, der er blevet udarbejdet ved projektets start i 2009. Andre undervisere er blevet lært op, da projektet startede, og har efterfølgende ikke modtaget efteruddannelse, og kører det således efter den måde, det blev lanceret på.

"Jeg er ikke blevet lært op dengang. Vi brugte ikke computere, og den der fjernbetjening som er orange, jeg vidste ikke, hvordan man skulle bruge den. Og dengang i [anonymiseret kommune] fik vi en fagperson op, som jeg underviste med i Dukkeprojektet, men det var længe siden, hun havde undervist, så hun havde glemt, hvordan man gjorde. Så året efter lærte jeg mig selv op, på nettet og med de her bøger, og også ud fra mine egne personlige erfaringer, fordi jeg også selv har fået barn i en tidlig alder, og sådan noget."

Underviser 13

Når undervisernes oplæring varierer, og når den enkelte lærer sig selv op, kan det få den konsekvens, at det bliver den enkeltes ideologi, erfaringer og passion for et område, der kommer til at forme indholdet og budskabet i undervisningen. Nogle fortæller, at de synes, det er vigtigt at snakke om forskellige seksualiteter og seksuelt samvær. Nogle mener, at det er vigtigt at fortælle de unge, at det er vigtigt at få sig en uddannelse, før de bliver forældre, mens andre mener, at det er vigtigt at nå de mål, der står i projektbeskrivelsen. Dukkeprojektet er derfor implementeret på forskellig vis og i varierende grad.

Kommunikation mellem undervisere

Underviserne sidder langt fra hinanden fysisk i det daglige arbejde. Nogle af underviserne sidder alene i den by eller region, hvor de er ansvarlige undervisere, og har gjort det i mange år eller siden projektets start. Der er ikke nogen faste eller planlagte møder underviserne imellem. Det betyder, at hvis underviserne har ønsker eller ideer at vende og sparre med andre, der har erfaring med at arbejde og undervise med Dukkeprojektet, så sidder de alene med det. Under interviewene bliver der spurgt ind til, hvem der holder underviseren informeret, når der foretages ændringer:

"Det er det, vi ser ud til at have problemer med. Det kommer bare lige pludseligt, f.eks. en usb om seksualitet, og der er ingen, der har fortalt os ordentligt, hvem der skal bruge den. [...] Men man gad godt at finde ud af, hvordan de andre gør det, få sparring og ideer fra dem."

Underviser 6

"Jeg synes i hvert fald, når jeg sidder her, at der er rigtig langt ud til de andre, der underviser i Dukkeprojektet"

Underviser 4

Konsekvensen af den manglende kommunikation er, at hvis der sker ændringer i undervisningsformen, programmet eller indholdet, bliver det ikke implementeret alle steder. Underviserne blev også

spurgt ind til, hvordan der konkret undervises. Her kan man se, at det er meget få, der har lavet justeringer på baggrund af sidste evaluering af projektet fra 2013, mens andre slet ikke har foretaget ændringer. Nogle af underviserne giver udtryk for, at der mangler opdatering på projektet, men føler ikke, de kan gøre noget selv, og andre fortæller, at de er løbet tør for ideer. Nogle af underviserne fortæller, at de har fået besked på, at man slet ikke må ændre i programmet, medmindre der kommer besked fra den koordinerende afdeling i Paarisa, som de angiver ikke er sket endnu.

Sundhedsfremmende arbejde og lokale forhold

Selvom der ikke er så mange mennesker befolkningsmæssigt i Grønland, så er der store forskelle på byer og bygder imellem. Lokale undervisere er i højere grad opmærksomme på de forskelle mellem byer og bygder, der kan have en betydning for undervisningen. I de steder, projektet er implementeret kontinuerligt hvert år, er der lokale grønlandsktalende undervisere, som kender til de lokale kulturer og normer. At underviserne er lokale betyder, at forløbet og organiseringen glider lettere, både i undervisningen og mere generelt. Eksempelvis bliver skolen ikke belastet med, at de skal justere undervisningen, alt efter om underviserne når frem eller ej.

Af interviewene fremgår det ligeledes, at der er lokale forskelle byer imellem, bygder imellem, og imellem byer og bygder. Forskellene kan både handle om konkrete faktorer, der spiller ind i de enkelte lokalsamfund, hvilken udvikling det har haft, samt i forhold til de mål man ønsker med Dukkeprojektet.

”Jeg har lagt mærke til, at vi i vores hverdage i de forskellige byer og bygder er helt forskellige. Selvom vi er meget tætte på hinanden, så er vores hverdage meget forskellige. Vores syn på det at blive forældre er meget forskellige. Jeg er f.eks. selv fra [anonymiseret sted], jeg kender allerede vores kultur og den måde, vi lever på, vores syn osv. Men hvis jeg skal undervise et andet sted, så er jeg nødt til at sætte mig ind i, okay, hvordan er den måde, I lever på, hvad er jeres syn på det at blive forældre. På den måde plejer jeg at være en lille detektiv, de steder jeg skal hen. Hvordan deres liv er, og finde ud af hvordan deres kultur er. Altså, jeg er nødt til at tilpasse mig, hvis jeg skal undervise i den by, jeg skal til. Og det kan være forskelligt fra by til by.”

Underviser 5

Undervisning af specialklasser i Grønland

I interviewene fremgår det, at der er stor variation i forhold til hvorvidt elever i specialklasser inddrages i undervisningen, hvordan de inddrages i undervisningen, eller om de af forskellige årsager bliver ekskluderet helt. Det fremgår også, at det varierer, hvorvidt undervisningen bliver tilpasset til specialklasser:

”Vi underviser også specialklasserne, vi tilpasser det til dem, ud fra deres behov, f.eks. selvom de ikke er med i Dukkeprojektet, får de lige lov at prøve det på en halv dag. Vi giver dem forskellig information, som er let, vi har f.eks. ikke noget om kønssygdomme, hvordan man passer en dukke. Vi tilpasser specialklasserne, først giver vi dem

information, og så underviser vi med dukkerne frem til kl. 2 eller kl. 3, og så ser de også lige deres procent. De plejer at være rigtig søde, "Hvor er den sød", og griner. Vi har prøvet det 2 gange. De plejer at være meget spændte, og nogle vil ellers gerne prøve det igen, at holde dem og vil holde dem om aftenen. Men da vi ikke har snakket med forældrene om det, kunne vi ikke."

Underviser 10

"Vi plejer at tilpasse det. Vi plejer at bruge Sex og Samfunds undervisningsportal, de har rigtig meget materiale, også noget der er tilpasset f.eks. specialklasser og autismeklasser. Så der plejer vi også at hente inspiration."

Underviser 1

Enkelte undervisere er ikke opmærksomme på, om der findes specialklasser i deres by, andre undervisere fortæller, at de mangler kompetencerne til at tilbyde specialklasserne undervisning, mens andre undervisere inviterer specialklasser ind i de almindelige klasser.

Organiseringen af babysimulatorerne

En anden udfordring for næsten alle undervisere er babysimulatorerne. Forberedelse af undervisningen er en del af ansvaret for undervisning af skolebørn med Dukkeprojektet. Her oplever underviserne, at organiseringen af de elektroniske dukker fylder en del.

"Vi ringede til Medico-teknikeren, og de fortalte os, at vi skulle opdatere dem, så det gjorde vi sidste gang. Men nogle gange så lykkedes det ikke. For eksempel så prøver man at aflæse dem, hvor den ikke kan registrere det der armbånd."

Underviser 6

Underviserne oplever at bruge meget tid på at klargøre dukkerne, transportere dem samt det tekniske udstyr, der skal virke, for at det kan indgå i undervisningen på en ordentlig måde. Det betyder, at underviserne bruger mere tid på organiseringen af dukkerne end på at mødes og snakke med eleverne. Det tager en stor del af deres tid, også fra alt det andet forebyggende og sundhedsfremmende arbejde og projekter, de har at gøre med ved siden af Dukkeprojektet. Underviserne fortæller:

"Hvis andre tog ansvaret for at klargøre dem (red. dukkerne), og hvor vi bare dukkede op til selve undervisningen og kun skulle bruge to dage på det, i stedet for en hel måned. F.eks. fire klasser, hvis vi bruger to dage på hver, så er det otte dage, i stedet for en måned."

Underviser 12

"Dukkerne er f.eks. blevet ordnet i [anonymiseret sted] og sendt hertil, og så virker de stadig ikke helt. Selvom de skulle have ordnet dem, var vi nødt til at sende mange retur, op til 10 stykker."

Underviser 10

Det forholdsvis store og vanskelige arbejde med organiseringen af dukkerne betyder for nogle, at de mister lysten til at arbejde med det. Underviserne udtrykker, at de ønsker hjælp af andre, der kunne varetage organiseringen af dukkerne, som ikke nødvendigvis er underviser eller udlært, men kunne varetages i samarbejde med for eksempel den lokale pedel.

5. Elever og forældres oplevelser af deltagelse i Dukkeprojektet

I det følgende kapitel præsenteres eleverne og forældrenes oplevelser med deres deltagelse i Dukkeprojektet.

5.1 Elevernes oplevelser

Under interviewet fik de unge først et åbent spørgsmål, der gav dem mulighed for at fortælle det, de kunne huske fra undervisningen. Det første, alle elever kommer hurtigt ind på, var omkring oplevelsen af det at prøve at være forældre til et spædbarn. Oplevelserne kredser især om dukkens gråd. Eleverne fortæller:

"Om natten vågner den flere gange. Og den græder meget højt, og den skal have mad eller flaske og have ble på."

Elev 3

En elev fortæller, at vedkommende har mindre søskende, men ikke har haft hele ansvaret for dem, og under Dukkeprojektet har opgaven været overladt til den enkelte, hvilket har været mere intenst, end hvis vedkommende skulle passe deres søskende.

Under interviewene bliver de unge spurgt ind til konkrete emner, og hvad de kan huske, de har lært fra undervisningen. Her spørges der ind til, hvad de har lært om det at blive forældre.

"Jeg troede, at spædbørn var lidt som større børn, men de er meget anderledes. [...] Ansvar, at man skal tage større ansvar."

Elev 1

Eleverne fortæller om konkrete handlinger, f.eks. hvordan de reagerer, når dukken græder om natten, når de skulle give dukken flaske og skifte ble. Eleverne har let ved at fortælle om oplevelsen af at have passet en dukke. Derudover fortæller de også, at de synes det har været sjovt at deltage, selvom det har været hårdt.

"Det er sjovt. F.eks. det der med at lade som om man passer et lille barn. Det var sjovt og lidt hårdt."

Elev 2

Det at passe en dukke var generelt en positiv oplevelse for eleverne. Eleverne fortæller også, at undervisningen har medført, at de er kommet tættere på hinanden. Men selvom de synes, det var sjovt at prøve, fortæller enkelte også, at det har betydet, at de ikke ønsker at få børn, mens de er unge, og for enkelte, at de først vil have en uddannelse, før de får børn. Under interviewet blev der spurgt ind til, hvad eleverne synes kunne gøres bedre i undervisningen. Her svarede de, at det var svært at koncentrere sig, når de har været oppe om natten og er træt efterfølgende.

Interviewer: *"Hvordan var det at blive undervist i tre dage på den måde?"*

Elev 3: *"Det var fint, men det med at vågne om natten, og det med at skulle op om morgenen, det var hårdt."*

Interviewer: *"Er det svært at følge med i timerne, når man er træt?"*

Elev 3: *"Ja."*

Som det fremgår, så understøtter ovenstående udsagn, hvad underviserne har observeret, navnlig at undervisningen er intensiv, og at eleverne er trætte, når de modtager undervisningen, mens de varetager opgaverne med dukken.

Prævention

Eleverne blev spurgt konkret til, hvad de havde lært i undervisningen angående prævention. Det var varieret, hvad eleverne huskede, men de talte alle om, at det var nødvendigt at beskytte sig med prævention ved samleje, ved brug af enten kondom eller en sprøjte.

"Hvis vi ikke skal have kønssygdomme eller blive gravide, så skal vi bruge kondom eller få et stik, et eller andet man putter ind."

Elev 1

Da der spørges ind til, hvor og hvad man kan hente i det område, hvor de bor, er de hver især mere tøvende og lidt mere usikre.

Interviewer: *"I forhold til prævention, hvad er jeres muligheder i [anonymiseret by]?"*

Elev 3: *"Ehm, man kan få Implanol, jeg ved ikke med p-piller eller mini-piller. Men der er Implanol i byen, ikke?"*

Elev 1: *"Der er Implanol, og et eller andet... det ved jeg ikke."*

Da der spørges ind til, hvordan de ønsker at have mulighed for at hente prævention, svarer eleverne forskelligt. Nogle ønsker at kunne hente det fysisk, når behovet opstår, mens en anden synes, det ville være en god ide, hvis man også kan bestille det hjem. Sidstnævnte er, ifølge eleverne, fordi det er pinligt at tage ned og hente det, hvor andre kan se én, i en by hvor man mere eller mindre kender hinanden.

Interviewer: *"Hvis I skal hente prævention, hvordan ville det så være, hvis man kunne hente dem nemt, f.eks. bestille dem eller selv hente dem?"*

Elev 3: *"Det er nok bedre at hente det fysisk, fordi så kan man se, hvad det er for nogle slags."*

Elev 1: *"Bestille dem."*

Interviewer: *"Hen til dig?"*

Elev 1: *"Ja"*

Interviewer: *"Kan du fortælle lidt om hvorfor?"*

Elev 1: *"Ehm... Hvis jeg f.eks. eller mine venner, hvis vi ikke vil være gravide eller vil stikkes, så bare lige at blive ringet op, om jeg vil have den herhjemme eller andet."*

Interviewer: *"Er det fordi, det er mere pinligt at hente selv?"*

Elev 1: *"Ja."*

Emotionelle emner

Under interviewene blev der spurgt ind til de emotionelle emner i undervisningen, f.eks. i forhold til at have kærester, relationer og personlige grænser, men her var der ingen, der kunne svare på, hvad de var blevet undervist i. Eleverne kan huske, at det indgik i undervisningen, men havde enten ikke forstået det eller glemt, hvad det handlede om.

Elev 1: *"Den del forstod jeg ikke helt. Men mine venner plejer at snakke med mig om det."*

Interviewer: *"Hvordan?"*

Elev 1: *"F.eks. hvis vi er kærester, og hvis vi er gift, så hvis jeg er sur på vedkommende, men jeg ikke har givet udtryk for det, så kan jeg snakke med mine venner om det, og så et eller andet med forholdet."*

Interviewer: *"De her emner, I havde om i undervisningen, f.eks. det at have kærester, følelser. Kan du huske dem?"*

Elev 2: *"Ehm, nej, ikke det om følelser."*

At snakke med forældre om seksualitet og forældreskab

Der er forskel på, om de unge snakker med deres forældre om kroppen, seksualitet, prævention og det at blive forældre. Enkelte angiver, at de taler med forældrene, hvor andre angiver, at de ikke har snakket med deres forældre om Dukkeprojektet.

Interviewer: *"Hjemme hos jer, taler I om prævention?"*

Elev 1: *"Det er meget sjældent."*

Interviewer: *"I jeres familie, taler I så om, hvornår man får børn?"*

Elev 2: "Ehm, ja nogle gange."
Interviewer: "Hvad taler I så om?"
Elev 2: "At man ikke skal have børn for tidligt."
Interviewer: "Taler I om prævention?"
Elev 2: "Ehm... Det kan jeg ikke huske."

5.2 Forældrenes holdninger

Af interviewene fremgår det, at forældrene overordnet set har en positiv oplevelse med Dukkeprojektet. Herunder er et uddrag af forældrenes oplevelser med projektet:

"Jeg er glad for, at hun ville deltage i de to dage, hvor hun skulle passe dukken her. Der var udfordringer, fordi den også skal passes om natten, dag og nat... Det er godt, at de unge oplever, hvad det vil sige, så de kan mærke, hvor meget et barn skal have, hvor hårdt det er."

Forælder 1

"Tanken om det er fin nok, at de ikke ønsker at blive gravide efterfølgende, eller at man udskyder det, fordi de har prøvet at passe dukken. At man får en realistisk oplevelse."

Forælder 2

"Jeg er alenemor, og mig og min dreng bor sammen alene. Jeg tror det var i marts, at de havde Dukkeprojekt i tre dage, der var de her. Han tog den med hjem, da han fik fri. Så begynder man helt at tænke på den gang, man havde småbørn, f.eks. da mit barn var lille. Så skal man passe barnet rigtig meget, hvis den har tisset, hvis den er sulten, hvis den vågner midt om natten og græder. Så dukken, den virker ret realistisk, det med at den græder. Det er fint, at man lader skolebørn mærke det, og prøve det på den måde, lige i den alder, for så ved de, hvad det kræver at passe et barn. De kan også bruge det til forberedelse. Da vi var unge, på det tidspunkt, der prøvede vi ikke det her. Det virker fint, at de prøver det her projekt."

Forælder 3

Interviewene med forældrene understøtter undervisernes udsagn i, at brugen af babysimulatorer er et godt pædagogisk redskab, der giver eleverne muligheden for at mærke, hvad det kræver at blive forældre til et spædbarn. En enkelt forælder fortæller om en mindre god oplevelse med dukken, fordi den ikke virkede, som den skulle:

"Den dukke der, der havde været nogle problemer med den, den græd konstant, der var åbenbart en defekt på den, selvom man prøvede at ordne det. Så det var lidt af et minus med det den første dag, det synes min søn var ret irriterende."

Forælder 3

Inddragelse i undervisningen

Forældrene blev også spurgt til, hvor meget de har været inddraget i undervisningen. Her fremgår det, de adspurgte er blevet inddraget minimalt i projektet. Forældrene fortæller:

"Jeg fik slet ingen besked. Det er allerførste gang, jeg har set sådan noget. Måske en uge før eller 14 dage før fik min søn et brev, og så fik han vist en reminder."

Forælder 3

"De sendte noget papir, som de fik med hjem. Andet har vi ikke fået."

Forælder 2

Det er ikke alle forældre, der taler om f.eks. intimitet og kærester med deres børn. Det fremgik af interviewene med underviserne, at inddragelse af forældre har flere positive aspekter. Nogle forældre har brug for værktøjer for at kunne tale med deres børn omkring de emner, der indgår i Dukkeprojektet.

"Vi plejer vi ikke at tale om sex i hjemmet, men nogle gange nævner jeg noget i forhold til det med at have kærester, det man skal huske, at man kan vente lidt med at få børn."

Forælder 3

Som tidligere nævnt, holder enkelte undervisere møder kun for forældre. Her var erfaringen, at forældrene havde gavn af bare at lytte til andre forældres erfaringer, lette egne tanker og kunne være i et rum, hvor de kan tale om deres fælles udfordringer med de unge.

Faktorer, der påvirker de unges adfærd

Forældrene kommer derudover ind på, at der er faktorer som f.eks. tidens udvikling og sociale medier, der påvirker de unges adfærd. De fortæller:

"F.eks. det at få kærester, samleje, hvis man gør sådan her, hvad er grænser, at blive gravide, efter graviditeten f.eks. det med økonomi, det at skulle købe mad, biler, bolig, opdragelse. Det med at få børn og stadig bo hos bedsteforældre, hvad kan det betyde. [...] Den måde, man er ung på i dag helt anderledes, end dengang vi var unge, deres indstilling, de er mere moderne, de sociale medier, de kan være i kontakt der, der er mere information... måske... end for 20 år siden. Seksualundervisning i dag er ikke kun bare kønssygdomme eller graviditeter, men handler også om at være forældre."

Forælder 1

"TikTok, Facebook, man skal bruge det, som de unge bruger i dag, for at nå ind til dem... Altså der er jo rigtig mange, der kun taler grønlandsk, når man kommer væk fra Nuuk, mange, som ikke taler og forstår dansk. Vi er vant til at bruge forskellige sprog, men der er nogle unge i dag, som ikke bor i Nuuk, som er dygtige til grønlandsk, men

ikke bruger fremmedsprog. Derfor vil det være godt med information på grønlandsk. F.eks. kom Don Maliko med en sang om at tage bukserne ned, bare som et eksempel, der tager han snakken op og gør det på en utraditionel måde, som vi ikke gør til daglig. Man kunne også informere på en mere utraditionel måde, som ikke er kedelig, som man er nødt til at se, som man kan snakke om. Ikke kun at de skal være forældre, fordi nogle unge i deres teenageår fra 13-15 til 17-årige, når de kommer dertil, så er der grænser for, hvad man kan snakke om.”

Forælder 2

5.3 Perspektivering til kulturelle aspekter af familieskab

For at implementere indsatser, som er udarbejdet i andre lande, og som skal indgå i en ny kontekst, er det vigtigt at være opmærksom på kulturfølsomme forskelligheder. Disse kan justeres på, for at indsatsen giver mening. Det kan betyde, at der i en indsats indgår en aktivitet, et emne, man snakker om, som ikke er relevant i indsatsen i det nye sted, da der er andre faktorer, der har mere indflydelse. Underviserne, som også selv er lokale, og som selv har børn og børnebørn, eller som arbejder med børn og unge ved siden af Dukkeprojektet på mange forskellige måder, er blevet spurgt ind til, om der er noget, man skal være opmærksom på, når man underviser i Dukkeprojektet, og om der er nogle kulturelle perspektiver, der vil give mening at arbejde med.

Dette afsnit præsenterer en kort perspektivering til faktorer, der kan spille en betydning for implementering af indsatsen med Dukkeprojektet.

At blive forældre

Et af målene i Dukkeprojektet er at reducere antallet af teenagegraviditeter. Normer og hverdagen i Grønland har været, og er, i en udvikling. Det har været udbredt i mange generationer at få børn i en tidlig alder i Grønland, og i dag har karriere og uddannelse en større betydning for, hvornår man stifter familie.

”For at forebygge det, altså selvfølgelig er der også nogle, der bliver født, altså hvor de unge får børn, hvor det går godt, men vi anbefaler dem, at man først tager en uddannelse, og at man først selv skal ønske det, og så derefter at man bliver gravid.”

Underviser 7

Bedsteforældres rolle

Det at blive bedsteforældre er noget helt særligt i Grønland. Det er en begivenhed, der påvirker hele familien, og det har stor betydning for de kommende bedsteforældre, kusiner og fætre og andre nære relationer til det kommende barn. I Grønland er man meget tæt på hinanden til dagligt, og når nye livsbegivenheder opstår, kan der være mange involveret. Det er almindeligt, at opdragelse af et barn involverer mange andre end kun forældrene til et barn. Dette har potentielt set betydning for de unges valg og fravalg.

I Grønland er bedsteforældre i mange sammenhænge en stærk ressource i familien og har en stor betydning i hverdagen. Underviserne, som også arbejder med gravide og fødsler, oplever, at nogle unge kan føle sig presset til at skulle få et barn, så deres forældre kan blive bedsteforældre. Målet med Dukkeprojektet er netop, at graviditeter skal være ønskede, og at den unge får indblik i, hvad man går ind til som forælder. For at nå dette mål, mener underviserne, at det vil give mening at medtage dette perspektiv i undervisningen. For at få italesat over for de unge, at det er vigtigt at reflektere over, hvornår man som ung selv ønsker noget, og hvornår det er éns omgivelser, der ønsker det.

6. Konklusion

Nærværende evaluering viser sammenfattende, at Dukkeprojektet generelt og fortsat er et brugbart og konstruktivt supplement til seksualundervisningen i Grønland. På baggrund af den samlede undersøgelse præsenteres konklusionen i relation til evalueringsspørgsmålene herunder.

1. Hvordan er Dukkeprojektet frem til nu blevet implementeret, organiseret og leveret i Grønlands fem kommuner?

Evalueringen viser, at Dukkeprojektet kører i en del af de større byer. Der er ikke et overblik over, hvilke bygder det har kørt eller kører i. Evalueringen viser endvidere, at det enkelte steder har kørt godt og kontinuerligt, og i nogle tilfælde med de samme undervisere fra projektets start. Mere generelt er der dog udfordringer med at holde projektet kørende, enten på grund af mangel på undervisere, manglende oplæring af undervisere eller manglende opdatering af undervisningsmateriale. Det er forskelligt fra by til by, om der er sket en udvikling i undervisningsmaterialet og undervisningsgangen.

2. Hvilke faktorer opleves af de fagprofessionelle som henholdsvis fremmende og udfordrende for implementeringen?

I undersøgelsen står det klart, at manglende opdatering af undervisningsmaterialet samt mangel på ordentlig oplæring er en barriere for undervisningens formål. Underviserne mener desuden, at det store arbejde med dukkerne tager vigtig tid fra arbejdet med de unge. I de tilfælde, hvor underviserne har inddraget forældrene til de elever, der modtager undervisningen, opleves det, at dette virker fremmende for indsatsen for seksuel sundhed og forebyggelse som helhed. Samtidigt efterlyses der blandt undervisere et større koordinerende samarbejde iblandt undervisere for dels at ensrette indsatsen og dels højne kvaliteten af undervisningen. Derudover ønsker underviserne at blive oplært fagligt i at håndtere sårbare unge. Underviserne giver udtryk for, at en koordineret indsats for, at alle får den rette oplæring, både i forhold til indhold og strukturering af undervisningen, vil være fremmende for implementeringen.

3. Hvordan er den oplevede betydning af indsatsen blandt fagprofessionelle?

På grund af manglende dokumentation af og opfølgning på indsatsen har underviserne ikke konkret viden om, hvorvidt deres indsats har den tilsigtede effekt. Af interviewene fremgår det, at de fleste oplever, at undervisningen har betydning for de unges evne til at træffe valg om forældreskab, og at Dukkeprojektet derfor fortsat er en relevant indsats.

4. Hvordan oplever elever og forældre deltagelse i et Dukkeprojektforløb?

Dukkeprojektet vurderes til at være et godt og relevant supplement til undervisningen af både elever og forældre. I interviewundersøgelsen blev det dog klart, at forældre ikke inddrages systematisk i Dukkeprojektet. Både litteraturgennemgangen og interviewene med både forældre og lærere peger på, at det forebyggende arbejde med seksuel sundhedsfremme lykkedes bedre når forældrene/nærmeste omsorgsperson inddrages.

5. Hvordan spiller lokale styrker og værdier ind i arbejdet med Dukkeprojektet, og hvordan giver indsatsen mening i en grønlandsk kontekst?

Evalueringen viser, at det har stor betydning for tilrettelæggelsen og kvaliteten af undervisningen i Dukkeprojektet, når undervisere har lokalt tilhørsforhold. Her er det også afgørende, at eleverne har mulighed for at modtage undervisning på deres modersmål. Ifølge underviserne er det at have en grundlæggende viden om eleverne, normer og skikke i de enkelte steder vigtigt i tilrettelæggelsen af undervisningen, og det har også en betydning for, at indsatsen fortsætter kontinuerligt.

Anbefalingerne i næste kapitel er udfærdiget på baggrund af ovenstående konklusioner.

7. Anbefalinger

Evalueringen har forsøgt at give et fyldestgørende helhedsbillede af brugen af Dukkeprojektet, og i det følgende kapitel præsenteres evalueringens anbefalinger.

Dukkeprojektet vurderes til at være et brugbart og relevant redskab til undervisning i seksuel sundhed i folkeskolen. Anbefalingerne omhandler derfor i høj grad koordineringen af indsatsen, der kan medvirke til at sikre implementeringen af projektet nationalt samt en kontinuerlig opdatering af materialet.

Anbefalingerne er udarbejdet med det udgangspunkt, at de skal fremme de mål, der i forvejen er beskrevet i Dukkeprojektet. Der mangler dog fortsat viden på området omkring adfærd og vaner i forhold til seksuel sundhed og forældreskab iblandt unge mennesker i Grønland. Derfor er det nødvendigt, at der fortsat forskes i unges viden og adfærd i forhold til seksuel sundhed, forældreskab og udefrakommende påvirkninger i Grønland.

7.1 Anbefalinger til organiseringen af Dukkeprojektet

Oplæring

Det anbefales, at der udarbejdes en plan for, hvordan oplæring skal foregå fremadrettet, således at den sker ensartet og kontinuerligt. For at styrke sammenhængskraften og projektet generelt anbefales det, at der fra Paarisa's side italesættes, om der er behov for at etablere en netværksgruppe i de enkelte kommuner og eventuelt efterfølgende på landsplan. Herudover anbefales det, at underviserne i Dukkeprojektet skal oplæres i at undervise specialklasser, så denne gruppe af unge også kan få undervisning, der passer til dem.

Arbejdet med dukkerne

Organiseringen af dukkerne skal gøres lettere, så underviserne ikke behøver at stå for det selv. Organiseringen af dukkerne kræver ikke en faglig kompetence og kan derfor løses af medarbejdere, der ikke nødvendigvis er undervisere. Ved at omstrukturere organiseringen af dukkerne vil det lette arbejdsstrykket for underviserne, så de har mere tid til eleverne.

Inddragelse af forældre

Det anbefales, at forældrene, f.eks. gennem dialog med skolebestyrelserne og eventuelle forældregrupper, til de elever, der modtager undervisning, skal inddrages systematisk, og at der skal udarbejdes materiale og indhold til mødet med forældrene.

Inddragelse af andre organisationer, der arbejder på området

Det anbefales, at der i overensstemmelse med undervisningen i Dukkeprojektet samarbejdes

med de lokale, der i forvejen arbejder med seksuel sundhedsfremme og forebyggelse samt familieområdet. Eksempelvis kan sundhedsvæsenet, der er leverandør for prævention, inddrages, så de også er informeret om eventuelle barrierer. På den måde kan de være med til at styrke området samt optimere deres levering af ydelser.

Mødet med de særligt sårbare unge

Det anbefales, at man samler underviserne til kompetenceudviklingsforløb. De fagprofessionelle, der allerede arbejder med denne gruppe i Grønland, kan eventuelt med fordel undervise og sparre med underviserne.

Styrkelse af lokale forhold

Det anbefales, at der skal arbejdes for kompetenceudvikling blandt medarbejdere, undervisere m.m. med kendskab til lokale forhold, for at implementeringen af arbejdet kan blive succesfuld og sammenhængende.

Undervisning i hele landet

Det anbefales, at der skal arbejdes på at få Dukkeprojektet fuldt etableret i alle landets byer og bygder. Dette kan gøres ved f.eks. at afholde netværksmøder med de enkelte kommuner, oprette netværksgrupper og på baggrund af dette udarbejde en implementeringsplan.

Organisering af undervisning

Det anbefales at omorganisere undervisningen i dialog med underviserne, så eleverne får størst muligt udbytte af forløbet. Her vil det ydermere give mening at involvere de unge, og tilpasse undervisningen til deres behov i det omfang, det giver mening for projektet.

7.2 Anbefalinger til undervisningsmaterialet i Dukkeprojektet

Kontinuerlig opdatering

Det anbefales, at fastlægge hvordan og hvor ofte undervisningsmaterialet skal opdateres, så det svarer til elevernes samtid, for at sikre, at projektet får størst mulig gennemslagskraft og succes. Endvidere peger flere af underviserne på, at det vil give mening at nå de unge i de fora, de befinder sig i, og eventuelt samarbejder med kendte kulturpersonligheder, som de unge ser op til.

Inddragelse af forskellige seksualiteter

Det anbefales, at der medtages forskellige aspekter af seksualitet, således at alle elever kan spejle sig mest muligt i undervisningsmaterialet. Som led i denne anbefaling vil det give størst mening, hvis man i dialog med de unge, fagfolk og interessenter finder frem til, hvad der er relevant for de unges behov. Det kan f.eks. være i forhold til præventionsformer og undervisningsemner.

Inddragelse af andre organisationer, der arbejder på området

Det anbefales, at der prioriteres et tværfagligt samarbejde om Dukkeprojektet for at sikre, at projektet er meningsgivende de steder, det udføres, samt for at forbedre de unges muligheder for at få adgang til information, materialer og prævention.

Følelser og grænsesætning

Det anbefales at styrke fokus på den del af undervisningen, der omhandler emner om følelser og personlige grænser. Der kan eksempelvis udarbejdes håndgribelige øvelser og værktøjer, eleverne kan tage med hjem. Her kan der med fordel findes inspiration på de sociale medier (f.eks. Facebook-siden Sex-Inuk, Paarisa mv.) eller gøre brug af materialer udarbejdet i Killiliisa-projektet.

Inddragelse af lokale og kulturelt relevante perspektiver

For at styrke lokal forankring i undervisningen anbefales det, at der inddrages viden om lokale styrker og værdier, normer og skikke samt eventuelle udfordringer og muligheder.

Sproglige hensyn

Det anbefales, at eleverne undervises på deres modersmål, grønlandsk og dansk. Der skal udarbejdes materiale på grønlandsk såvel som på dansk i øjenhøjde med de unge, som der er fri adgang til, og helst i de fora, de unge befinder sig i, som f.eks. på sociale medier.

Referenceliste

Adams, L. V. & Dorough, D. S. (2022). Accelerating Indigenous health and wellbeing: the Lancet Commission on Arctic and Northern Health. *J Lancet*, 399, 613-614.

Agergaard S. H., Priskorn, L., Hansen, B., & Viskum, C. L. L. (2008): *Pilotprojekt – Brug af realcare-dukke i præventionsundervisning blandt 11.-klasser i Nuuk.*

Barnett, J. E., & Hurst, C. S. (2004). Do adolescents take "baby think it over" seriously? *Adolescence*, 39(153), 65-75.

Cueva, K., Rink, E., Lavoie, J. G., Stoor, J. P. A., Healey Akearok, G., Gladun, E. & Larsen, C. V. L. (2021). Diving below the surface: A framework for arctic health research to support thriving communities. *Scand J Public Health*, 14034948211007694.

Hansen, B., Erichsen, J. S., & Bakkegaard Hansen, T. (2008): *Afrapportering – Brug af realcare-dukke i præventionsundervisningen i én 10. klasse i Nuuk.*

Healey Akearok, g., Cueva, k., Stoor, J., Larsen, C., Rink, E., Kanayurak, N., Emelyanova, A. & Hiratsuka, v. (2019). Exploring the Term "Resilience" in Arctic Health and Well-Being Using a Sharing Circle as a Community-Centered Approach: Insights from a Conference Workshop. *Social Sciences*, 8, 45.

Kvale, S., 2009. og Brinkmann, S. (2009). *Interviews: Learning the craft of qualitative research interviewing*, 2.

Mulvad, G. & Aagaard, T. 2020. Familier og velfærd: Mere udvikling - mindre behandling. In: Aagaard, T., Hounsgaard, L. (ed.) *Mennesker - Sundhed, samfund og kultur*. Aarhus: forfatterne og Klim.

Sharma, A., Shaver, J. C., & Stephenson, R. B. (2019): Rural primary care providers' attitudes towards sexual and gender minorities in a midwestern state in the USA. *Rural and Remote Health*.

Wistoft, K. Stovgaard, M. (2013): *Evaluering af Dukkeprojektet i Grønland – virkning af brugen af babysimulatorer i familie- og seksualundervisning i Grønland*. Århus: Institut for uddannelse og pædagogik.

Wistoft, K., 2009. *Sundhedspædagogik-viden og værdier*. Hans Reitzels Forlag.

Bilag

Litteraturgennemgang: Effekten af baby-simulatorer i seksual- og familieundervisning

Baggrund

I denne litteraturgennemgang belyses den videnskabelige evidens for effekten af at tage en baby-simulatordukke i brug ved seksualundervisning med henblik på at forebygge uønsket aborter, teenagegraviditeter og seksuelt overførte sygdomme.

Det at passe en babysimulator er en metode baseret på psykologen Jean Piaget's teori om menneskets kognitive udvikling, som angiver, at selvom børn og unge er selvstændige individer, er de fleste hjerner og kognitive funktioner hos de unge i en fortsat udvikling, der gør, at de tænker mere praksisnært, end de tænker abstrakt. Det betyder, at i undervisning passer det bedre unge at være aktivt deltagende, hvorfor konceptet af at bruge en babysimulator i brug af seksualundervisningen er blevet skabt i denne sammenhæng.

Litteraturgennemgangen er en sammenfatning af den eksisterende videnskabelige evidens, der er tilgængelig inden for det undersøgte område.

Da denne del af evalueringen tager fat på videnskabeligt dokumenterede effekter af brugen af babysimulatordukke til forebyggelse af uønskede graviditeter, aborter og prævention, har kriterierne for at inddrage den videnskabelige litteratur været, at det skulle omhandle en undersøgelse af, hvordan det har været at modtage eller oplevet at få seksual- og/eller familieundervisning med en babysimulator. For at undersøge nævnte problemstilling anvendes metoden scoping review. I modsætning til et systematisk review, der tager udgangspunkt i et veldefineret og snæver forsknings-spørgsmål samt passende studiedesign, kan et scoping review omfavne flere emner og tage omdrejningspunkt i forskellige studiedesigns samtidig. Ved en litteratursøgning, som danner fundamentet for en scoping review, er det muligt at kortlægge omfanget af eksisterende litteratur (Arksey & O'Malley, 2005).

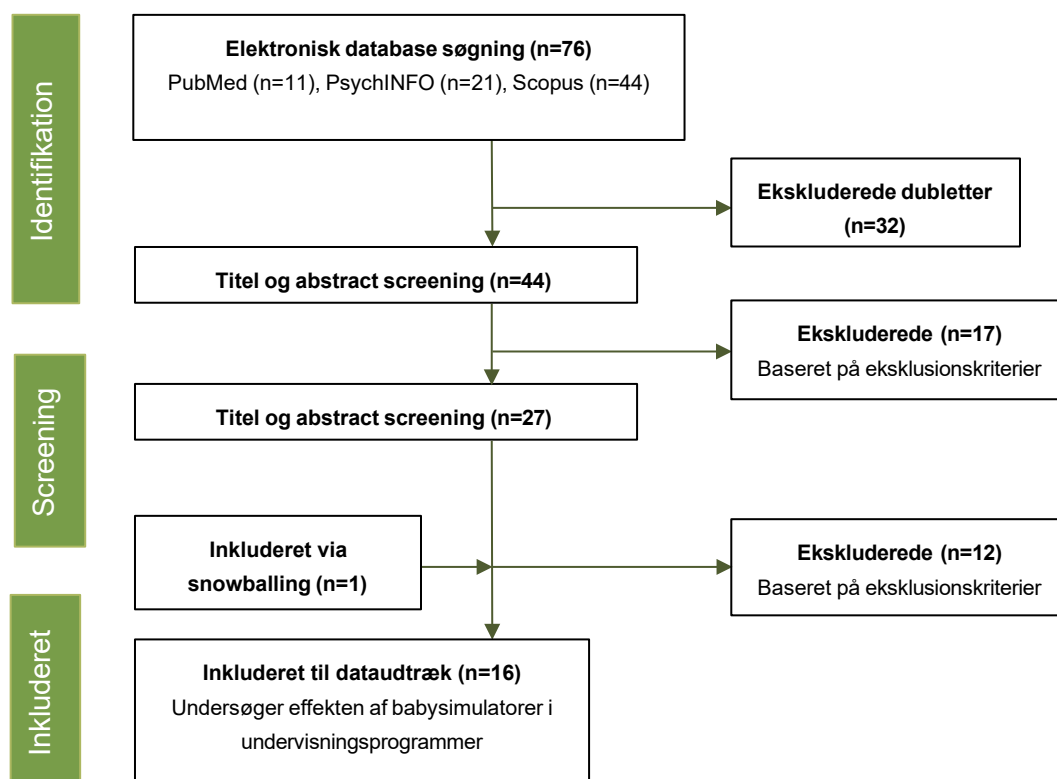
Litteratursøgningen blev foretaget med en bloksøgningsstrategi i de systematiske databaser PubMed, PsychINFO og Scopus. For at kunne dække området så vidt som muligt blev flere søgebe- greber og strenge afprøvet for at finde litteratur om lignende indsatser. Den endelige søgning resulterede i tre blokke, hhv. 'Adolescents', 'Family planning' og 'Baby simulator'. Der blev fundet frem til lignende begreber (Bilagstabel 1), og dermed blev der formet en samlet søgestreng, som blev anvendt i alle tre databaser. Ingen tidsramme for litteraturens udgivelsesår blev sat.

Søgningen fandt sted fra den 15. oktober 2020 til og med den 11. november 2020. Der blev i alt fundet 76 artikler ved den initierende søgning.

Bilagstabel 1. Anvendte søgeblokke og søgebegreber.

Blok 1. Målgruppe: <i>Adolescents</i>	Blok 2. Område for interventionen: <i>Family planning</i>	Blok 3. Type intervention: <i>Baby simulator</i>
Adolescent [Ung]	Family planning [Familieplanlægning]	Baby simulator
Student [Studerende]	Sex education [Seksualundervisning]	Infant simulator [Spædbarnssimulator]
Teenager	Pregnancy, unplanned [Graviditet, ej planlagt]	Baby doll [Baby dukke]
Youth [Ung]	Pregnancy in adolescence [Teenagegraviditet]	Real Care doll
School student [Skoleelev]		
High school student [Gymnasieelev]		
Middle school student [Folkeskoleelev]		

Bilagsfigur 1. Oversigt over screeningsprocessen

De 76 artikler blev screenet på titel- og abstractniveau, hvor dubletter samt irrelevante indsatser blev sorteret fra. Dette resulterede i 27 artikler. Derefter blev indholdet af de resterende artikler gennemgået ved aflæsning af den fulde tekst. Alene danske og engelske studier blev inkluderet i screeningen, og undersøgelser, der ikke havde et klart og tydeligt skel mellem resultater for babysimulator eller almindelig undervisning, blev heller ikke inddraget. Artikler blev kun inkluderet i forhold til, om de indeholder følgende informationer: i) Effektmålinger af lignende indsatser, ii) monitoreringsredskaber for lignende indsatser, og iii) erfaringer med lignende indsatser. Ved sidste trin blev der ekskluderet 12, og dermed resulterede den systematiske litteratursøgning i 16 artikler. Litteraturgennemgangen blev udført i referenceprogrammet EndNote X9, og udtrækningen af informationer blev gennemført i Excel (årstal, design, metode, demografi og udfald).

Resultater

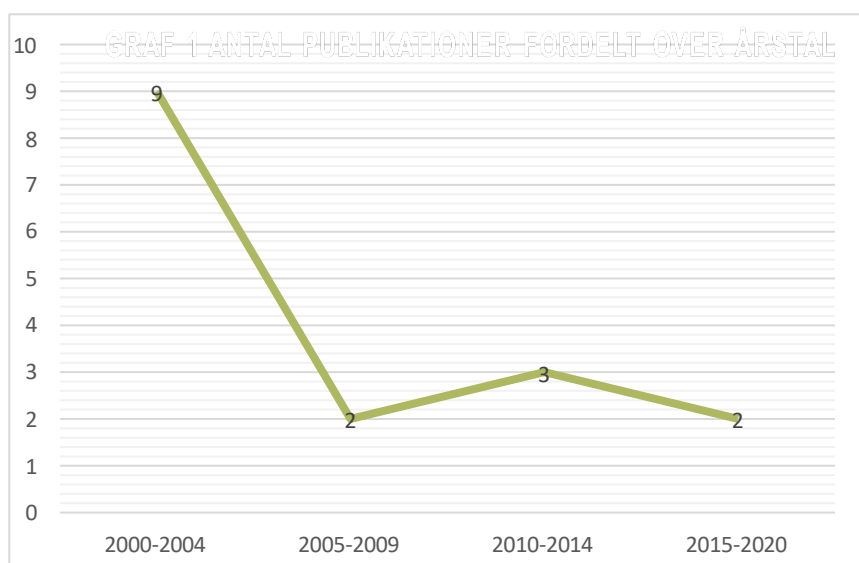
Ved litteratursøgningen er der fundet i alt 16 videnskabelige publikationer, der omhandler brugen af babysimulatore og deres effekt i relation til seksual- eller familieundervisning. På bilagstabel 2 ses en oversigt over hvilke slags undersøgelser, der er blevet publiceret.

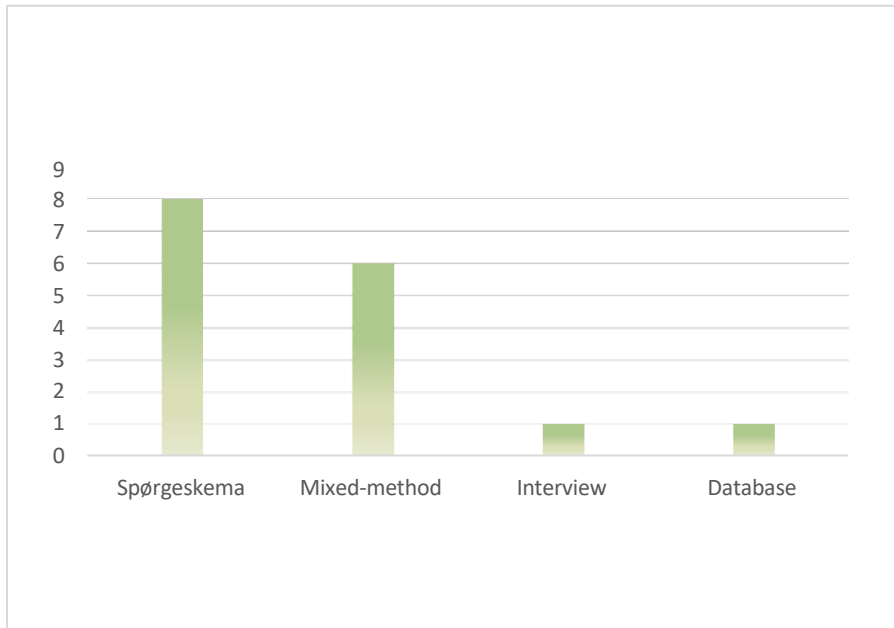
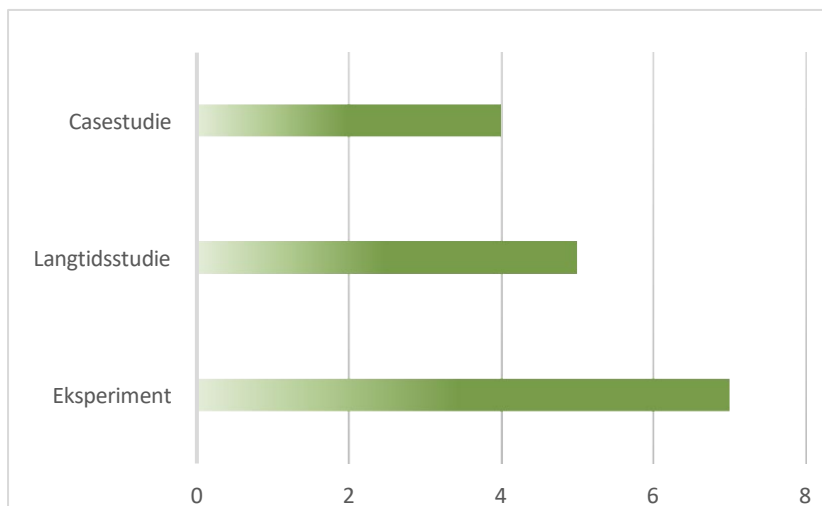
Bilagstabel 2. Oversigt over de anvendte metoder og oprindelsesland af de udvalgte artikler (fra ældste til nyeste).

Artikel	Land	Design	Metoder
Kralewski & Stevens-Simon (2000)	USA	Kvantitativ	Eksperimentelt studie
Divine & Cobbs (2001)	USA	Mixed Method	Case-control studie
Out & Lafreniere (2001)	USA	Mixed Method	Case-control studie
Somers & Fahlman (2001)	USA	Mixed Method	Eksperimentelt studie
Barnett & Hurst (2003)	USA	Kvantitativ	Eksperimentelt studie
Malinowski & Stamler (2003)	USA	Kvalitativ	Eksperimentelt studie
Barnett & Hurst (2004)	USA	Kvantitativ	Eksperimentelt studie
Didion & Gatzke (2004)	USA	Mixed Method	Eksperimentelt studie
Roberts & McCowan (2004)	USA	Kvantitativt	Randomiseret-kontrolleret studie

Barnett (2006)	USA	Kvantitativ	Case-control studie
De Anda (2006)	USA	Kvantitativ	Ekspimentelt studie
Herman et al (2011)	USA	Kvantitativ	Ekspimentelt studie
Wistoft & Stovgaard (2013)	Grønland	Mixed Method	Ekspimentelt studie
Somers (2014)	USA	Kvantitativt	Randomiseret-kontrolleret studie
Brink et al (2016)	Australien	Kvantitativ	Randomiseret-kontrolleret studie
Janeslätt et al (2019)	Sverige	Mixed Method	Ekspimentelt studie

Bilagsfigur 2 Antal publikationer fordelt på årstal

Bilagsfigur 3 Antal publikationer fordelt på metoder.**Bilagsfigur 4 Oversigtsfordeling af studierne design.**

De fleste videnskabelige publikationer, der omhandler brugen af babysimulatorer, er af relativ ældre karakter. Hovedparten er publiceret for mellem 17 og 21 år siden (9), 2 af dem er publiceret for mellem 12 og 16 år siden, 3 er udgivet for 7 og 11 år siden, og de sidste 2 er udgivet for mellem 6 år siden og op til i dag.

De fleste publikationer omhandler effektmålinger ved brug af spørgeskemaer før og efter brug af simulatordukken, med eller uden brug af en komparativ gruppe (hvor der sammenlignes med en anden gruppe, der ikke får samme undervisning). Den næstmest brugte metode er Mixed Method, hvor der laves målinger med spørgeskemaer kombineret med interviews, narrative fortællinger eller essays. Der er kun et kvalitativt interview, der uddybende beskriver de unges oplevelse af at have haft et forløb med en babysimulator. Det sidste studie er foretaget over længere tid, der ved brug af en database følger op på hvem af de, der har modtaget undervisning, der efterfølgende er blevet gravid eller fået foretaget en abort. Dette studie sammenlignes med andre, der har fået almindelig undervisning mange år efter, man har modtaget undervisningen.

Bilagstabel 3. Oversigt over interventioner undersøgt i de udvalgte artikler

Artikel	Kort beskrivelse af intervention
Barnett (2006)	Dette studie blev gennemført som en del af en større evaluering af et abstinence-only (kun afholdenhed) seksualundervisningsprogram, 'The Life's Walk'. Programmet var udviklet af en privat organisation og gjort tilgængeligt for privat- og folkeskoler i det nord-vestlige Missouri (USA). Materialer (videoer og baby-simulatorer), beskrivelser af klasse-aktiviteter og opgaver (såsom at beregne udgifter for alle de ting der er nødvendigt til at tage sig af en baby), og træning af lærere var stillet til rådighed til de skoler der deltager. Programmet Abstinence-only varede i, hvad der svarer til 13 klasse-timer.
Barnett & Hurst (2003)	Denne artikel giver et overblik over en evaluering af et skole-baseret seksualundervisningsprogram, kaldet 'The Life's Walk', der undervises i privat- og folkeskoler på 8.-10. klassetrin i USA. Programmet bruger baby-simulatorer, for at give de unge et realistisk syn på forældreskab og for at opfordre dem til at udsætte deres seksuelle aktiviteter indtil ægteskab.
Barnett & Hurst (2004)	Dette studie prøver at evaluere 'The Life Walk's' programmet der tilbydes på 8. og 10. klassetrin i dele af det nordvestlige Missouri, USA. Programmet for 8. klasserne er integreret i den stats-baserede sundhedsundervisning, der gives til eleverne på alle 20 skoler. Programmet forløber i 15 dage. 'Baby-Think-It-Over' (BTIO), bruges i en 48 timers periode i løbet af en skoleuge. For det 10. klassetrin bruges BTIO i 72 timer fra fredag til mandag. Programmet er en del af et valgfag, så det gennemførtes af en del af eleverne på 10. klassetrin.
Brink et al (2016)	'The Virtual Infant Parenting' (VIP) program er et skole-baseret program der fokuserer på forforståelse, graviditet og prævention, hvori en baby-simulator er inkluderet. Det er en australsk adoptering af det Amerikanske BTIO-program. Programmet forsøger ikke kun at udskyde graviditet blandt de unge, men også at øge deres viden og opmærksomhed omkring sundhed. VIP-programmet bliver gennemført af

	skolesygeplejersker over 6 sammenhængende dage med 4 forskellige hovedelementer: 4 sammenhængende sessioner i små grupper (4-6 piger); en udførlig reference-arbejdsbog; en videodokumentar af teenagemødre, der fortæller om deres erfaringer og om at tage ansvar for baby-simulatoren fra om fredagen efter skole til skolestart mandag morgen.
De Anda (2006)	Baby-Think-It-Over (BTIO) er en intervention, der benytter computerstyrede babysimulatorer, der giver unge en oplevelse med dukken, der ligner dem der er brug for til at tage sig af en baby. Dukken er programmeret til at græde med tilfældige intervaller og stopper kun, når de unge drager omsorg for dukken, og indsætter en tilhørende nøgle i ryggen på dukken indtil den stopper med at græde. Nøglen sidder i et armbånd, der bæres af deltagerne i alle døgnets 24 timer, for at sikre at de unge giver den omsorg og tager ansvaret igennem de 2,5 dages intervention.
Didion & Gatzke (2004)	En evaluering blev udført til at beskrive de personlige indvirkninger af "In Your Care" interventionen der brugte Baby-Think-It-Over babysimulatorer. Data der blev indsamlet omhandlede attituder, faktiske og tænkte seksuelle oplevelser, følelser og meninger fra deltagerne 2-3 år efter interventionen. Piger og drenge fra 11. klassetrin, der havde gennemgået programmet 2-3 år tidligere, færdiggjorde et spørgeskema, og blev interviewet i fokusgrupper. Resultaterne viser, at en simuleret oplevelse kan være en stærk strategi til effektiv læring om komplekse beslutninger vedrørende de risici der kan være ved seksuelle aktiviteter og realiteterne ved forældreskab.
Divine & Cobbs (2001)	I dette studie undersøges effekten af babysimulatorer afprøvet på 236 elever der går i 8. klasse. Som en del af deres sundhed- og seksualundervisning, skal eleverne passe dukken 24 timer i døgnnet over flere dage. En baby der græder når den er sulten, har brug for at få skiftet ble, eller brug for anden opmærksomhed. Studerende skal nedskrive de ting de gør for babysimulatoren i et udviklet skema (Student Response Sheet). Disse skemaer kan derefter sammenlignes med et udviklet skema, der følger programmeringen i dukkerne, hvilket gør det muligt at evaluere den omsorg der er givet. Formålet med dette projekt, der er sideløbende med sundheds- og seksualundervisning, er at undervise de unge i det ansvar det kræver at tage sig af en baby og de mulige konsekvenser, der kan være i at indgå i seksuelle aktiviteter.
Herman et al (2011)	Et high school-baseret program, der inkluderede en weekend med "the Reality Works Real World Simulator" og en undersøgt ændring af attitude ved brug af "Thoughts on Teen Parenting" spørgeskema (TTPS). Programmet består af 6 ugentlige møder med skolesygeplejerske fra det skole-baserede sundhedscenter, en weekend med en

	babysimulator, nedskrivning af noter og andre opgaver, og undervisning baseret på "the Real Care" forældre program, udviklet af Reality Works, der producerer de anvendte babysimulatore. Hvert klassemøde varede 50 minutter, svarende til en almindelig skoletime.
Janeslätt et al (2019)	"Værktøjskassen til Forældre" (Parenting Toolkit) målrettet unge med et mentalt handicap, er blevet udviklet af forsker og kliniker Maria Hodes fra Holland. Målet for denne værktøjskasse er at skabe forståelse om hvad det vil sige at have et barn, så personen med det mentale handicap kan tage en informeret beslutning om forældreskab. I dette studie er der blevet brugt to dele af værktøjskassen. Et kortspil "Jeg ønsker" ("I wish"), der er en introduktion til emnet. Dette består af spørgsmål omkring ønsker for det fremtidige voksne liv (som for eksempel at få børn). Den anden del er en guide til samtaler "Børn – Hvad indebærer det?". Det indeholder brugermateriale og en manual for hvert emne til underviseren. Det dækker over fem emner: Tid, penge, relationer, bolig og evner, og er derved designet til at øge viden blandt unge med mentalt handicap, om hvad det betyder at være forældre. En anden metode, der er blevet brugt til at realisere et spædbarns behov, er "the Real Care Baby" (RCB) simulator. Mængden af omsorg givet til simulatoren registreres og efter et gennemført forløb på et par timer eller nogle dage, generes der en rapport med data, der viser, hvorvidt barnets behov er blevet mødt.
Kralewski & Stevens-Simon (2000)	I dette studie prøver man at finde effekten af alder i forhold til effektiviteten af den programmerede baby simulatordukke "Baby Think it Over" (BTIO), til at øge unge pigers viden om ansvaret, der hører til forældreskab og på den måde advokere imod teenagegraviditeter. Deltagere er sammen med BTIO i tre dage og to nætter. Hver pige havde en "omsorgsnøgle" om håndleddet, til at dække dukkens behov, så der ikke kan snydes. Derudover var der en tilhørende pusletaske påsat dukken.
Malinowski & Stamler (2003)	Denne intervention er baseret på "Baby Think it Over" simulatoren. En gruppe teenagepiger skal tage sig af en BTIO i et udvalgt forældreskabskursus udviklet af deres high school undervisere. De studerende havde ansvaret for en dukke i 7 dage. I en halv uge havde de ansvaret for en pige og i den anden halvdel fik de ansvaret for en dreng, hvilket var en nyere model og krævede konstant omsorg. Den afsluttende karakter blev bedømt ud fra 1) dukkens overordnede tilstand, 2) det generede data fra dukken, 3) færdiggørelsen af en logbog, der beskriver episoder med gråd og 4) en præsentation af et budget over barnets første år.
Out & Lafreniere (2001)	Dette studie undersøgte effektiviteten af "Baby Think it Over" (BTIO), der er en baby simulator program, der prøver at modificere attituder om

	<p>teenagegraviditeter og – forældreskab. Deltagere består af studerende, der tager et forældre kursus på to forskellige skoler (high schools). Referencegrupper til sammenligning består af studerende fra idræts – eller geografilinjen på de samme to skoler. De studerende i interventionsgruppen fik individuelle datoer, varierende mellem et minimum på 2 dage og 2 nætter til et maksimum på 3 dage og 3 nætter, hvori de havde det fulde ansvar for at give omsorg til babysimulatoren.</p>
<p>Roberts & McCowan (2004)</p>	<p>I dette studie gennemgik en interventionsgruppe et New York State forældreskabskursus, der fokuserer på refleksionsbaserede kundskaber med specifikke kompetencer. En kontrolgruppe brugte en "Baby Think it Over" (BTIO) simulator ud fra basale instruktioner, der fokuserede på omsorg for simulatoren. Kontrolgruppen så en video, der demonstrerede, hvordan en BTIO skulle behandles og en underviser besvarede spørgsmål om opgaven. De gennemgik ingen andre instruktioner eller deltog i et kursus fra New York State forældreskabsprogrammet. Interventionsgruppen gennemførte et 5 uges program om forældreskab og seksualitet og ydede omsorg for babysimulatoren i 3 dage.</p>
<p>Somers (2014)</p>	<p>I dette studie kigger man på "Baby Think It Over! (BTIO) programmet, der giver teenager en mulighed for at kortvarigt yde omsorg for en baby i form af en livagtig babysimulator. Det overfører et relativt abstrakt koncept, som forældreskab, og gør det til en konkret og håndgribelig oplevelse. Formålet er, at give de unge et indtryk af de personlige ofre og udfordringer der er ved at være forældre til et spædbarn, samt ultimativt at udsætte risikofyldt seksuel omgang, der kan medbringe tidlig og uønsket graviditet. De studerende var tilfældigt udvalgt og tilfældigt tildelt en gruppe.</p>
<p>Somers & Fahlman (2001)</p>	<p>I et forsøg på at reducere teenagegraviditeter, indkøber skoler programmet "Baby Think It Over", som er et programmeret babysimulatorprojekt tiltænkt at give de unge elever en realistisk oplevelse af at yde omsorg for en baby. Målet for programmet er at skabe et dybt indtryk hos både unge piger og drenge om, hvilke ofre og udfordringer det kræver at være nye forældre. Deltagere i studiet bestod af en eksperimentgruppe og en kontrolgruppe. Eksperimentgruppen brugte babysimulatoren i forlængelse af den undervisning de var skrevet op til (børneudvikling og sundhed). Kontrolgruppen skulle ikke i kontakt med babysimulatoren.</p>
<p>Wistoft & Stovgaard (2013)</p>	<p>Dette er et evalueringsstudie af et teenageforældreskabsprogram, der benytter RealCare-babysimulatorene i Grønland. Studiet er baseret på resultater fra spørgeskemaer og interviews (N=1068) blandt elever og forældre. Eleverne uddyber udfordringer de oplevede mens de tog sig af babysimulatoren. Derudover deltog eleverne i et 2-3 dages familie - og seksualundervisningsprogram, hvis formål er at skabe refleksioner om</p>

de praktiske omstændigheder, det ansvar der følger med, når man stifter familie, samt sundhedsorienterede dilemmaer såsom forældreskab i teenagealderen.

Effekter og målemetoder

Det følgende afsnit er opsummerende beskrivelser af resultaterne af de videnskabelige artikler. Beskrivelserne af studierne er opdelt efter deres anvendte metode, som omhandler kvantitative studier, Mixed Methods og kvalitative studier.

Kvantitative studier

I de videnskabelige artikler er der en del kvantitative studier, som beskæftiger sig med måling ved hjælp af tal. I de kvantitative studier opereres der med statistisk signifikans, som er en matematisk metode til at måle, om der er en sammenhæng mellem udfald og intervention, med andre ord, om en påvirkning har haft en effekt. I nærværende sammenhæng handler den statistiske signifikans om hvorvidt og hvorledes det har en effekt at arbejde med en babysimulator. Nogle af de kvantitative studier arbejder med en komparativ gruppe i studiet, hvor interventionsgruppen sammenlignes med en kontrolgruppe, som for eksempel har fået undervisning uden en babysimulator. Andre af de kvantitative studier har ikke en komparativ gruppe med i deres studie. I sidstnævnte studier måles der oftest på, om interventionsgruppen har fået en anden holdning eller adfærd, ved at lave før- og eftertests. Alle kvantitative studier har anvendt spørgeskemaer som datakilde, med undtagelse af et studie, der i stedet har valgt at bruge registerdata og kigget på hvem der efter interventionen er blevet gravid, fået abort eller infektionssygdomme.

Følgende er opsummerende beskrivelser af de enkelte kvantitative studiers resultater:

I et evalueringsstudie af et skolebaseret afholdenhedsprogram, undersøgte Barnett (2006) hvorvidt to grupper, der modtog undervisning (henholdsvis med og uden babysimulator) viste forskelle i viden omkring sex, holdninger til sex blandt teenagere, kommunikation mellem teenager og forældre, samt seksuel adfærd. Studiet kunne påvise en statistisk signifikant øgning fra pre-test til post-test i viden omkring sex ($F(1,74)=34.27, p=0.009$). Baseret på samme afholdenhedsprogram, kunne Barnett & Hurst (2003) belyse en signifikant øgning i kommunikation mellem teenager og forælder ($F(1,241)=4.81, p=0.03$), viden om seksualitet både ved post-test ($F(1,233)=166.85, p<0.001$) og ved programmet som helhed ($F(1,233)=35.24, p<0.0001$), samt seksuel adfærd ($F(1,233)=25.45, p<0.001$). I et tredje studie baseret på samme afholdenhedsprogram, kunne Barnett & Hurst (2004) påvise, at pigerne tog dukkepasning mere alvorligt i sammenligning med drenge ($F(1,376)=5.49, p=0.02$), som havde tendens til at behandle dukken mere groft og lade den græde i længere perioder ($t(82)=3.20, p=0.005$). I et randomiseret-kontrolleret studie af Brink et.al (2016) evaluerede man en australsk adaption af den amerikanske Baby-Think-It-Over program, hvor andelen af piger der blev gravide, var størst i interventionsgruppen end kontrolgruppen ($\chi^2=20.8, p<0.001$). Her kan det diskuteres, hvorvidt der har været opmærksomhed på, at de to grupper var meget forskellige i form af kultur og sociale forhold. De Anda (2006) kunne påpege, at simulatordukkerne havde en statistisk signifikant effekt på skolegang ($t(352)=7.893, p<0.001$), socialt liv ($t(352)=9.862, p<0.001$) og forhold med familiemedlemmer ($t(352)=-3.935, p<0.001$), samt følelsesmæssige udfordringer ($t(352)=-6.951, p<0.001$). Herman et.al (2011) fandt minimale effekter, når det gælder brugen af simulatordukker. Her blev det påvist, at simulatordukkerne havde en

påvirkning på forholdet med venner ($t=3.50$, $p<0.001$) samt livet generelt ($t=2.39$, $p<0.05$). I studiet udført af Kralewski & Stevens-Simon (2000) sammenligner de den opfattede oplevelse med simulatordukke blandt 6. og 8. klasse elever. Her blev det påvist, at det var mindre sandsynligt at 6.klasses elever ligestillede pasning af en simulatordukke med pasning af en rigtig baby (17% vs. 37%, $p=0.02$). Derudover var der større sandsynlighed for, at 6. klasses elever troede det var nemmere at passe en rigtig baby i forhold til at passe en simulatordukke (37% vs. 24%, $p=0.02$). Resultaterne i studiet af Roberts & McCowan (2004) kunne belyse signifikante forskelle i holdninger til forældreskabet, hvor interventionsgruppen scorede højere i pragmatisme ($F=10.075$, $p=0.002$), forpligtelse ($F=13.266$, $p<0.001$) og i det sociale ($F=13.266$, $p<0.001$). Somers & Fahlman (2001) fandt ingen statistisk signifikante forskelle i elevernes holdninger om forældreskab, såvel som seksuelle og graviditetsforbyggende adfærd blandt elever, efter deltagelse i et skoleprogram der anvendte simulatordukke.

Mixed Method

Mixed Method er en studietilgang, der anvender både kvantitative og kvalitative metoder, ved henholdsvis at måle matematisk effekt og udføre interviews. Interviews er et optimalt redskab, for at få en dybere forståelse for, hvilke forskellige mekanismer der er, indenfor det man undersøger. Dette er særligt anvendt indenfor områder, der ikke lige så nemt kan kvantificeres, eksempelvis når det kommer til følelser, perceptioner og holdninger. Ved brug af babysimulatordukke er der otte ud af 16 studier, der har taget denne metode i brug. En enkelt studie har anvendt en udelukkende kvalitativ tilgang baseret på interviews. Citeringer fra de enkelte studier fremvises i bilagstabel 4.

I et evalueringsstudie af Didion & Gatzke (2004) blev der belyst en statistisk signifikant kønsforskel i opfattelsen af tiden, det tager til babyspasning. Drengene havde en tendens til at tænke, at babyspasning varede et par timer per døgn i sammenligning med piger ($t(18.875)=-3.714$, $p=0.001$). Derudover var drenge mere sandsynlig til at tænke, at en baby ville forbedre deres forhold med familien ($\chi^2(3)=10.67$, $p=0.014$). Beretninger fra fokusgruppeinterviews indikerer, at programmet fik deltagerne til at reflektere over forældreskabets realiteter, følelser, forhold med familiemedlemmer, adfærd samt forventninger til det at være en omsorgsperson. Derudover roste både drenge og piger programmet, og foretrak, at programmet var obligatorisk for alle elever. Enkelte deltagere udtrykte et ønske for et mere intenst program ved at forlænge forløbet, samt supplere programmet med ekstra øvelser, såsom det at arbejde som et forældrepar og håndtere budgetter. Studiet af Divine og Cobbs (2011) indikerer, at programmet var effektivt til at vise de udfordringer, der kan opstå i forbindelse med spædbarnspleje, hvor effekten var størst blandt pigerne ($p<0.05$). Ligeledes var andelen, der var enige i, at programmet fik dem til at reflektere over implikationerne ved at engagere sig i samleje, også størst blandt pigerne ($p<0.011$). I samme studie kunne skriftlige svar belyse, at simulatordukkerne havde påvirket eleverne i forhold til tid, indsats, og følelsesmæssigt belastning. Janeslätt et.al (2019) undersøgte brugen af simulatordukke blandt elever med intellektuelle handicap. Dukkens output indikerer, at eleverne kunne akkurat reagere til dukkens behov, dog ved en lav frekvens. Der var episoder af grov behandling og mishandling, hvor medianen for tilstrækkelig pasning lå på 53.5% (range 21-81%) ud af 100%. Igennem interviews kunne eleverne fortælle om deres oplevelser med dukken, herunder de udfordringer der opstod undervejs, men også de gode erfaringer de fik med dukkerne, herunder en følelse af stolthed over at have deltaget i undervisningen.

I et kvalitativt evalueringsstudie af Malinowski & Stamler (2003), fandt man frem til at simulatordukke bidrager til anerkendelsen af, at ens forestillinger om forældreskab har være illusionært og urealistiske. Yderligere har dukkerne fået deltagerne til at indse, at de ikke er klar til at blive mødre.

I sammenligning med kontrolgruppen, var elever i studiet af Out & Lafreniere (2011), som modtog undervisning med simulatordukker, mere præcise i vurderingen af deres personlige risici i forbindelse med en ikke-planlagt graviditet, herunder fertilitetskontrol ($F(6, 107)=3.55, p<0.01$) og opfattet sårbarhed overfor at blive gravid ($F(1, 112)=17.88, p<0.001$).

Wistoft & Stovgaard's (2013) evaluering af Dukkeprojektet i Grønland påpeger, at pasningen har givet nye refleksioner over det at blive forældre. Den viste endvidere, at de unge i forvejen havde en høj svarrate før undervisningen om, at det vil påvirke deres liv negativt, hvis de fik børn nu, men halvdelen mente fortsat efter undervisningen, at det vil påvirke familien positivt, hvis de fik børn. Der er forskel på, hvor længe man har passet en dukke, og hvor stor en effekt det har på at ændre holdning. De der har passet en dukke i kortere tid har haft en mindre effekt af undervisningen. En negativ scoring har derudover haft en negativ effekt hos de unge, der har opfattet det som, at de ikke vil blive gode forældre. Det fremgår dog tydeligt, at en holdningsændring ikke nødvendigvis hænger sammen med adfærdsændring.

Studier, hvor kvalitative perspektiver indgår

Dette afsnit omhandler perspektiver fra interviews, nedskrevne ord eller det sagte. Det er resultater og dybdegående perspektiver, man ikke kan fange med spørgeskemaer og registreringer, som er værdifuld viden i forhold til for eksempel hvad menneskets adfærd kan være præget af.

Bilagstabel 4. Oversigt over temaer der udspiller sig med citater fra deltagende elever fra 7 af de videnskabelige studier.

Temaer	Citater-eksempler fra de kvalitative studier
Fysisk oplevelse med at passe et barn	<p><i>"I didn't have time to get done what I usually do, so that is a big difference"</i> ["Jeg havde ikke tid til at få gjort hvad jeg plejer, så det er en stor forskel"] (Janeslätt et al 2019).</p> <p>"It was crying every five minutes and in the middle of the night and I was... I just like wanted to give it up" ["Jeg græd hver femte minut og midt om natten og jeg var... Jeg ønskede bare at give op."] (Malinowski & Stamler, 2003).</p> <p><i>"I've had a lot of people come up to me... and tell me 'oh I wish I had that, I wish I had that'... I was like 'no you don't, you guys don't know what it's like"</i> ["Jeg mødte mange der kom hen til.. og sagde til mig 'åh jeg ville ønske jeg havde det og det'... og jeg var bare sådan 'nej, du gør ej, I ved slet ikke hvordan det er'"] (Malinowski & Stamler, 2003)</p>
Brug for yderligere information efter at have været i et	<p><i>"That baby shows you what it's like to have one, but it doesn't show you how to prevent it."</i> ["Den baby viser dig hvordan det er at have en, men den viser dig ikke hvordan du undgår at få det"] (Didion & Gatzke, 2004).</p>

seksualundervisningsforløb	<p><i>"They should make Planned Parenthood more available and make it so your parents will not be able to find out about it. I know of a lot of people who don't go there for that specific reason"</i> [De skulle gøre Planned Parenthood (red. Rådgivningsklinik i USA) mere tilgængelig og gøre det så dine forældre ikke kan finde ud af det. Jeg kender mange der ikke kommer der af den specifikke grund"] (Didion & Gatzke, 2004).</p>
Refleksioner over konsekvenser det ville have at få børn i en tidlig alder	<p><i>"If I had a baby, I would not have time to go out and party"</i> ["Hvis jeg fik en baby, så ville jeg ikke have tid til at gå ud og feste"] (Out & Lafreniere, 2001).</p>
Gode oplevelser ved at passe dukken	<p><i>"I liked the attention I got"</i> ["Jeg kunne lide den opmærksomhed jeg fik"] (Divine & Cobbs, 2001). <i>"I liked finding clothes"</i> ["Jeg kunne lide at finde tøj"] (Divine & Cobbs, 2001).</p>
Dialogbaseret undervisning	<p><i>"Efter to timer, hvor næsten ingen elever har sagt noget, begynder eleverne at blive ukoncentrerede"</i> (Wistoft og Stovgaard, 2013).</p> <p><i>"En elev spørger – lidt ude af kontekst – til urinvejsinfektioner. Han får at vide, at det vil de ikke beskæftige sig med. Afvisningen afslører (desværre), at der er en grænse for, hvad man kan spørge om, hvilket muligvis begrænser eleven og andre elevers spørgelyst"</i> (Wistoft og Stovgaard, 2013).</p> <p><i>"På overhead vises en række billeder af kendetegn ved forskellige kønssygdomme (jf. billederne til højre). Billederne virker meget stærke og ubehagelige for eleverne. Som det fremgår af eleven på billedet til højre, må eleverne kigge væk i væmmelse"</i> (Wistoft og Stovgaard, 2013).</p>

De kvalitative studier der anvender interviews, observation og fortællinger kan opdeles i følgende temaer;

1) Praksislæring. Pasning af en simulatordukke giver de unge klar viden om, hvad det kræver at blive forældre, og alt det arbejde der til dagligt hører med i forbindelse med pasning og opfostringen af et spædbarn. Det er en opfattelse, der forbliver med den unge måneder eller år efter interventionen afsluttes. Derudover, kan de unge angive forskellige scenarier for hvad de ikke kan, hvis de fik et barn i en ung alder. Nogle få gav udtryk for, at de kunne lide at passe en dukke, og at det gjorde dem glade og stolte over, at de kunne finde ud af at give den, den omsorg den havde brug for, samt den opmærksomhed den havde behov for.

2) Reflektion: De unge kunne efterfølgende reflektere over, hvad det kunne have af betydning for deres fremtid, hvis de skulle have et barn i den nærmeste fremtid.

3) Ønsker mere viden og nemmere tilgængelighed: Nogle unge giver udtryk for at pasning af en dukke viser hvad det indebærer, men at det ikke lærer dem hvordan man undgår at blive gravid, og har ønske om at man også skal have et øget fokus på det område også, hvor nogle unge ønsker information angående seksuel adfærd der kunne være mere diskret adgang til disse informationer eller ydelser, og som ikke så åbenlyst som det er arrangeret lige nu.

4) Dialog med eleverne i undervisningen er vigtig for, at eleverne deltager aktivt i undervisningen for at de har interesse. Skræmmemetoder som f.eks. at vise billeder af kønssygdomme får de unge til at kigge væk, eller lav scoring for pasning af ens dukke kan gøre de unge ked af det, der gør at de unge kan blive bange for at blive forældre i fremtiden. Derfor skal undervisningen foregå i en respektfuld måde og i dialog og løbende aktiviteter for børnene.

Konklusion

I dette scopingreview, der giver en oversigt over den videnskabelig evidens i forhold til det at tage en babysimulator i brug i seksualundervisningen, konkluderes det, at:

1. Babysimulordukke er et effekt pædagogisk redskab til at påvirke de unges holdninger om det at blive forældre.
2. Babysimulatorer er et godt redskab til at give et realistisk billede af, hvad det kræver at blive forældre.
3. De unge kan huske meget af undervisningen, selv efter der er gået måneder eller år.
4. De unge reflekterer over, hvordan deres fremtid vil blive påvirket, hvis de blev forældre i en tidlig alder.
5. Ændret holdning er ikke ensbetydende for, at man ændrer adfærd, og der findes mange forskellige barrierer for, at man ændrer sin adfærd. Der skal suppleres med andre interventioner for at ændre på den seksuelle adfærd og for at fremme brugen af prævention og seksual sundhed.
6. De unge ønsker mere viden om prævention og intime relationer.
7. Undervisningen skal være dialogbaseret, inddragende og ikke bruges som et skræmmebillede, da det får de unge til at kigge væk, blive ked af det eller stoppe en samtale mellem underviser og elever.

Referencer

- Barnett, J. E. (2006). Evaluating "Baby Think It Over" infant simulators: A comparison group study. *Adolescence*, 41(161), 103-110.
- Barnett, J. E., & Hurst, C. S. (2003). Abstinence education for rural youth: An evaluation of the life's walk program. *Journal of School Health*, 73(7), 264-268. doi:10.1111/j.1746-1561.2003.tb06576.x
- Barnett, J. E., & Hurst, C. S. (2004). Do adolescents take "baby think it over" seriously? *Adolescence*, 39(153), 65-75.
- Brinkman, S. A., Johnson, S. E., Codde, J. P., Hart, M. B., Straton, J. A., Mittinty, M. N., & Silburn, S. R. (2016). Efficacy of infant simulator programmes to prevent teenage pregnancy: a school-based cluster randomised controlled trial in Western Australia. *The Lancet*, 388(10057), 2264-2271. doi:10.1016/S0140-6736(16)30384-1

- De Anda, D. (2006). Baby Think It Over: Evaluation of an infant simulation intervention for adolescent pregnancy prevention. *Health and Social Work, 31*(1), 26-35. doi:10.1093/hsw/31.1.26
- Didion, J., & Gatzke, H. (2004). The Baby Think It Over experience to prevent teen pregnancy: a postintervention evaluation. *Public Health Nurs, 21*(4), 331-337. doi:10.1111/j.0737-1209.2004.21406.x
- Divine, J. H., & Cobbs, G. (2001). The effects of infant simulators on early adolescents. *Adolescence, 36*(143), 593-600.
- Herrman, J. W., Waterhouse, J. K., & Chiquoine, J. (2011). Evaluation of an Infant Simulator Intervention for Teen Pregnancy Prevention. *JOGNN - Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing, 40*(3), 322-328. doi:10.1111/j.1552-6909.2011.01248.x
- Janeslätt, G., Larsson, M., Wickström, M., Springer, L., & Höglund, B. (2019). An intervention using the Parenting Toolkit "Children-What does it involve?" and the Real-Care-Baby simulator among students with intellectual disability-A feasibility study. *J Appl Res Intellect Disabil, 32*(2), 380-389. doi:10.1111/jar.12535
- Kralewski, J., & Stevens-Simon, C. (2000). Does mothering a doll change teens' thoughts about pregnancy? *Pediatrics, 105*(3). doi:10.1542/peds.105.3.e30
- Malinowski, A., & Stamler, L. L. (2003). Adolescent girls' personal experience with Baby Think It Over infant simulator. *MCN The American Journal of Maternal/Child Nursing, 28*(3), 205-211. doi:10.1097/00005721-200305000-00013
- Out, J. W., & Lafreniere, K. D. (2001). Baby think it over®: Using role-play to prevent teen pregnancy. *Adolescence, 36*(143), 571-582.
- Roberts, S. W., & McCowan, R. J. (2004). The effectiveness of infant simulators. *Adolescence, 39*(155), 475-487.
- Somers, C. L. (2014). Effects of Infant Simulators on Urban, Minority, Middle School Students. *Health Promotion Practice, 15*(1), 35-43. doi:10.1177/1524839913478947
- Somers, C. L., & Fahlman, M. M. (2001). Effectiveness of the "Baby Think It Over" teen pregnancy prevention program. *Journal of School Health, 71*(5), 188-195. doi:10.1111/j.1746-1561.2001.tb07314.x
- Wistoft, K., & Stovgaard, M. (2013). Virkningsevaluering af brugen af babysimulatorer i familie- og seksualundervisning i Grønland. prevention program. . Århus: Institut for uddannelse og pædagogik. 1-73.